

Líba Novotná

STEZKY KULTURNÍHO A HISTORICKÉHO DĚDICTVÍ TANVALDSKA

ŚCIEŻKI DZIEDZICTWA HISTORYCZNEGO I KULTURALNEGO ZIEMI TANVALDZKIEJ

Tato publikace byla vydána v rámci projektu
„Společný česko – polský marketing cestovního ruchu v příhraničním území“
společně s partnerem projektu Městem Szklarska Poręba.

Publikacja niniejsza została wydana w ramach projektu
„Wspólny czesko – polski marketing turystyczny na obszarze pogranicza“
razem z partnerem projektu Miastem Szklarska Poręba.

ISBN 978-80903924-3-4

STAVITELSKÉ A TECHNICKÉ PAMÁTKY NA TANVALDSKU

Dříve, než se stalo Tanvaldsko průmyslovou oblastí, živilo se zdejší obyvatelé jako dřevaři, uhlíři, skláři nebo tkalci. Zemědělství nemělo v tomto horském lesnatém kraji nikdy vhodné podmínky a tak právě těžba dřeva jako paliva, suroviny i stavebního materiálu umožnila sklářskou a později textilní výrobu. Po zrušení nevolnictví na konci 18. století nastal v jizerskohorské oblasti rychlý rozvoj průmyslu, který na tato tradiční řemesla navazoval.

V 19. a 20. století se ze zdejšího kraje stává jedna z nejprůmyslovějších oblastí rakousko-uherské monarchie.

Pramení zde řada řek, potoků a potůčků, a proto zde mohly vznikat první manufaktury, dílny a později i továrny o mnoho let dříve než ve vnitrozemí. Jejich technická úroveň byla na svou dobu obdivuhodná, s postupující modernizací průmyslu se však jejich původní zařízení nahradilo novým. Postupem času došlo k útlumu a na mnoha místech k úplnému zániku výroby, a tak ze slavné sklářské a textilní éry (až na některé výjimky) zbyla mnohdy již jen zajímavá industriální architektura. Nicméně

ně dochovaly se zde i jiné technické a stavitelské památky, na které bychom návštěvníky Mikroregionu Tanvaldsko rádi upozornili. Připomeňme si nejprve tu nejzajímavější z nich, protože rozvoj sklářského, textilního a posléze i strojírenského průmyslu ve zdejší oblasti úzce souvisel se stavbou železnice.

ZABYTKI TECHNICZNE I BUDOWLANE ZIEMI TANVALDZKIEJ

Wcześniej, zanim Ziemia Tanwaldska stała się obszarem przemysłowym, utrzymywali się tutejsi mieszkańcy jako drwale, węglarze, szklarze lub tkacze. Rolnictwo nie miało nigdy na tym lesistym terenie odpowiednich warunków a więc właśnie eksploatacja drzewa jako materiału opałowego, surowca i materiału budowlanego umożliwiła produkcję szklarską a później również tekstylną. Po zniesieniu niewolnictwa na końcu XVIII wieku rozpoczyna się na obszarze Gór Izerskich szybki rozwój przemysłu, który nawiązał do rzemiosł tradycyjnych. W XIX i XX wieku staje się obszar ten jednym z najbardziej uprzemysłowionych obszarów Monarchii Austro – Węgry. Wywiera tu dużo rzek, strumieni i strumyków, i dlate-

go mogły tu powstać pierwsze manufaktury, warsztaty a następnie i fabryki o dużo wcześniej niż wewnątrz kraju. Ich poziom techniczny był godny podziwu jak na ten okres, wraz z postępującą modernizacją przemysłu zastąpiono jednak ich pierwotne urządzenia nowymi. Z postępem czasu doszło do zahamowania a w szeregu miejsc nawet do zupełnego zaniku produkcji i z słynnej ery szklarskiej i tekstylnej (aż na niektóre wyjątki) została często już tylko interesująca architektura industrialna. Nie mniej jednak przetrwały tu i inne zabytki techniczne i budowlane, na które chcielibyśmy zwrócić uwagę osób odwiedzających Mikroregion Ziemi Tanvaldskiej. Przypomnijmy najpierw najciekawsze z nich, ponieważ rozwój przemysłu szklarskiego, tekstylnego a także

Zubačka u tunelu nad polubenským nádražím
Zubaczka nad dworcem polubenským

maszynowego jest ściśle związany z budową kolei żelaznej.

Ozubnicová dráha Tanvald – Kořenov „ZUBAČKA”

Jizerskohorsko - krkonošská železniční trať Tanvald – Kořenov - Harrachov je nejstrmější a jediná ozubnicová železnice v České republice. Výškový rozdíl 235 metrů mezi oběma místy překonává na sedmi kilometrech pomocí dvoupásové ozubnice Abtova systému. Na trati jsou tři ozubnicové úseky o celkové délce 4,43 kilometrů. Na nejdelším z nich, mezi Dolním Polubným a Kořenovem, je i největší sklon – 58 promile.

Stavba této horské tratě nebyla jednoduchou záležitostí. V letech 1899-1902 muselo být postaveno pět viaduktů a proražen stejný počet tunelů. Nejdelší z nich, zvaný Polubenský, je se svou délkou 940 metrů nejdelším jednokolejným tunelem v ČR. Rozlehlé nádraží v Kořenově vzniklo na náspu, který byl vytvořen přemístěním 800 000 kubíků zeminy.

Trať vděčí za svůj vznik společnosti Liberecko – jablonecko - tanvaldské dráhy (RGTE). Propojovala průmyslově vyspělé oblasti Liberecka se západním Slezskem bohatým na nerostné suroviny. Pokračování tratě z Kořenova do Jelení Hory v Polsku (tehdy Prusko) postavily Královské pruské dráhy (KPEV). Na rozdíl od českého úseku zde byla postavena čistě adhezní trať se sklony do 25 promile, která nabírá potřebnou nadmořskou výšku využitím bočních údolí. Provoz na obou tratích byl zahájen v roce 1902 a na české straně ho zajišťovaly tři parní ozubnicové lokomotivy. Se stoupajícím množstvím přepravované zátěže se začalo uvažovat o elektrizaci tratě Tanvald - Jelení Hora. Nakonec se tak stalo jen na úseku Kořenov - Jelení Hora. První vlak tažený elektrickou lokomotivou přijel do Kořenova v únoru 1923. Provoz na české straně nadále zajišťovaly parní lokomotivy. Po roce 1945 byla veškerá přeprava mezi Kořenovem a Sklarskou

Porebou zastavena. V letech 1958-1962 proběhla náročná rekonstrukce tratě Tanvald - Kořenov a v roce 1961 zakoupily ČSD čtyři nové motorové ozubnicové lokomotivy, které nahradily staré parní. Od roku 1963 jezdí vlaky až do stanice Harrachov. V roce 1988 byly nahrazeny dožívající ozubnicové lokomotivy deseti moderními dieselelektrickými adhezními a ty zcela ovládly nákladní i osobní dopravu na trati Tanvald - Harrachov. V září 1997 na této trati tehdejší vedení Českých drah osobní dopravu zastavilo. V roce 1998 ji opět zprovoznila soukromá firma GJW Praha, nyní je trať znovu v rukou ČD. Přestože se z původně 59 km dlouhé rakousko - pruské spojnice mezi Tanvaldem a polskou Sklarskou Porebou zachovalo už jen 12 kilometrů, projížďka „perlou našich železnic“ stojí za to. V každém ročním období nabízí nezapomenutelné pohledy na překrásné přírodní scenérie a dává nám možnost obdivovat dovednosti našich předků, kteří tuto trať stavěli více než před sto lety bez vymožeností dnešní doby.

V roce 1992 byla ozubnicová trať Tanvald – Kořenov - Harrachov a k ní patřící objekty prohlášeny Ministerstvem kultury ČR za kulturní památku. V současnosti tudy jezdí běžné vlaky. Ozubnicové lokomotivy jsou nasazovány jen při nostalgických jízdách. Pořadatelem těchto jízd je Železniční společnost Tanvald, která byla v roce 2003 založena občanským sdružením Vědeckotechnická společnost při železniční stanici Tanvald. Jejím hlavním cílem je zachrana a propagace této významné regionální technické památky.

Kolej zębata Tanvald – Kořenov „ZUBAČKA”

Izerskogórsko - Karkonoska trasa kolejowa Tanvald – Kořenov - Harrachov jest najbardziej stromą i jedyną koleją „zębatą” w Republice Czeskiej. Różnicę wysokości 235 metrów między oboma miejscami pokonuje na siedmiu kilometrach za pomocą dwu pasowej

zębataki systemu Abt. Na trasie są trzy odcinki „zębate” o ogólnej długości 4,43 kilometrów. Na najdłuższym z nich, między miejscowościami Dolni Polubny i Kořenov, jest też największy spad – 58 promili.

Budowa tej trasy górskiej nie była łatwą kwestią. W latach 1899-1902 trzeba było zbudować pięć wiaduktów i przebić taką samą ilość tuneli. Najdłuższy z nich, zwany Polubenski, jest ze względu na swoją długość najdłuższym jednokolejowym tunelem w RCZ. Obszerne dworzec w Kořenovie powstał na nasypie, który utworzono poprzez przemieszczenie 800 000 metrów sześciennych ziemi.

Trasa wdzięczy za swoje powstanie spółce Liberecko – Jablonecko – Tanvaldskie koleje (RGTE). Łączyła ówczesne obszary przemysłowe Ziemi Libereckiej ze Śląskiem Zachodnim bogatym na surowce. Kontynuację trasy z Kořenova do Jeleniej Góry w Polsce (ówczesne Prusy) zbudowały Krakowsko Pruskie Koleje (KPEV). Zbudowano tu trasę inną niż odcinek czeski, w całości przyczepną (adhezyjną) trasę ze spadem do 25 promili, która pokonuje potrzebną wysokość wykorzystując boczne doliny. Eksploatację na obu trasach rozpoczęto w roku 1902 a po stronie czeskiej z pomocą trzech lokomotyw zębatych. Z zwiększającą się ilością przewożonego ciężaru zaczęto się zastanawiać nad elektryfikacją trasy Tanvald – Jelenia Góra. W końcu stało się tak tylko na odcinku Kořenov – Jelenia Góra. Pierwszy pociąg ciągnięty lokomotywą elektryczną przyjechał do Kořenova w lutym 1923. Eksploatację po stronie czeskiej zapewniały nadal lokomotywy parowe. Po roku 1945 został zupełnie wstrzymany transport pomiędzy Kořenovem i Szklarską Porębą. W latach 1958-1962 miała miejsce skomplikowana rekonstrukcja trasy Tanvald - Kořenov a w roku 1961 kupiły ČSD cztery nowe silnikowe lokomotywy zębate, które zastąpiły te stare parowe. Od roku 1963 jeżdżą pociągi aż do stacji Harrachov. W roku 1988 zostały zastąpione

dożywające lokomotywy zębate dziesięcioma współczesnymi dieselelektrycznymi adhezyjnymi, które opanowały transport ciężarowy i osobowy na trasie Tanvald - Harrachov. We wrześniu 1997 ówczesny zarząd Kolei Czech wstrzymał transport osobowy na tej trasie. W roku 1998 uruchomiła ponownie trasę prywatna firma GJW Praha, obecnie trasa jest znów w rękach ČD. Pomimo tego, że z pierwotnego połączenia austriacko – pruskiego między Tanvaldem i polską Szklarską Porębą, którego długość wynosiła 59km przetrwało już tylko 12 kilometrów, przejeżdżka „perłą naszych kolei” jest tego warta. O każdej porze roku oferuje niezapomniane widoki na piękną scenerię przyrodniczą i umożliwia podziwianie umiejętności naszych przodków, którzy budowali tę trasę przed ponad stu laty bez osiągnąć czasów obecnych. W roku 1992 trasa zębata Tanvald – Kořenov - Harrachov i należące do niej obiekty zostały ogłoszone przez Ministerstwo Kultury RCZ zabytkiem kultury. W chwili obecnej jeżdżą tu bieżące pociągi. Lokomotywy zębate są wykorzystywane tylko przy „jazzach nostalgicznych”. Organizatorem tych jazd jest Spółka Kolejowa Tanvald, która została założona w roku 2003 przez stowarzyszenie obywatelskie Spółka Naukowo - Techniczna przy Stacji Kolejowej Tanvald. Jej

głównym celem jest ocalenie i promocja tego wspaniałego regionalnego zabytku techniki.

Muzeum ozubnicové dráhy v Kořenově

Expozice muzea je z větší části zaměřena na ozubnicovou trať Tanvald - Kořenov, její pestrou, ale často pohnutou historií, zvláštnosti provozu a zde nasazovaná vozidla. V menší míře se pak věnuje okolním železničním tratím, včetně tratě Kořenov - Szklarska Poręba. Mezi exponáty můžeme shlédnout modely různých druhů ozubnic, ozubnicové dvojkoľi a jeho uložení a další technické zajímavosti. Vstup do muzea je z nástupiště v pravé části budovy.

Muzeum Kolei Zębatej w Kořenovie

Ekspozycja muzeum jest skierowana z większej części na trasę zębatą Tanvald - Kořenov, na jej wielobarwną, ale często wzruszającą historię, w szczególności eksploatację i umieszczone tu pojazdy. W mniejszym stopniu poświęcona jest też sąsiednim trasom kolejowym, włącznie trasy Kořenov - Szklarska Poręba. Wśród eksponatów można obejrzeć modele różnych rodzajów zębatek, zębaty zestaw kołowy i jego ułożenie i dalsze ciekawostki techniczne. Wejście do muzeum jest z peronu w prawej części budynku.

Ozubnicový systém v Železničním muzeu

System zębaty v Muzeum Kolejowym

Na snímku vlevo dole interier muzea.

Po lewej na dole interier muzeum

SKLÁŘSTVÍ

Smržovka

Sklářská výroba ve Smržovce se rozvíjela v 17. a 18. století. Na Smržovském potoce se objevují první sklářské brusírny na vodní pohon, starou tradici tu má práce s kompozičním sklem. Zpracování vyrobeného skla bylo zdrojem obživy pro mnoho lidí. Pracovalo se i na brusech s ručním pohonem nebo na tzv. šlapacích brusech. Z komínů malých domečků, tzv. driket (z německého drücken - mačkat), ve kterých se ze skleněných tyčí mačkaly ověsy, korále a knoflíky, jejichž výrobou byla Smržovka vyhlášená, se kouřilo nejen tady, ale i v okolních obcích (drikety dnes většinou slouží k rekreačním účelům). V roce 1868 vybuodoval Josef Ullman nad

náměstím sklářskou továrnu, kde byly postupně soustředovány všechny profese související s výrobou bižuterie. Poskytovala obživu i horálům z okolí, kteří si sem chodili pro domácí práci – hlavně pro návek korálů a našívání knoflíků na papírové podložky. O dva roky později zkusil chemik Paul Weiskopf irizovat (duhovat) skleněné zboží u kovářského ohně a protože jeho pokusy byly úspěšné, tento způsob povrchové úpravy perel a knoflíků se rychle rozšířil do smržovských mačkáren. Ve Weiskopfově chemické továrně se pak vyráběly sklářské barvy a barvily se perly. K velkému rozmachu sklářského průmyslu ve Smržovce došlo po roce 1894 díky železničnímu propojení se světem.

Jeden z posledních svědků domácí sklářské výroby ve Smržovce a ukázka ručního mačkání skla
Jeden z ostatnich świadków chałupnictwa, pokaz pracy ręcznej, Smržovka

SZKLARSTVO

Smržovka

Produkcja szklarska w Smržovce rozwijała się w wieku XVII i XVIII. Na Smržovskim potoku pojawiły się pierwsze szlifiernie szklarskie na napęd wodny, starą tradycję szklarską ma tu praca ze szkłem kompozycyjnym. Spracowanie wyprodukowanego szkła było źródłem utrzymania dużej ilości osób. Pracowało się też na szlifach z napędem ręcznym lub na tzw. pedałowach szlifierekach. Z kominów małych domków tzw. driekietów (z niemieckiego drücken – wyciskać), w których z prętów szklanych wyciskano wisiorki, korale i guziki, z produkcji której była Smržovka słynna, dymiło się nie tylko tu, ale i w sąsiednich miejscowościach (drikiety służą obecnie celom rekreacyjnym).

W roku 1868 postawił Josef Ullman nad rynkiem fabrykę szklarską, gdzie skupiono stopniowo wszystkie profesje mające związek z biżuterią. Umożliwiała ona utrzymanie i góralom z okolicy, którzy chodzili tu po pracę chałupniczą – przede wszystkim polegającą na nawlekaniu koralików i naszywaniu guzików na podkładki papierowe. O dwa lata później wypróbował chemik Paul Weiskopf iryzację (tęczęwanie) szkła przy ogniu kowalskim a ponieważ jego próby odni-

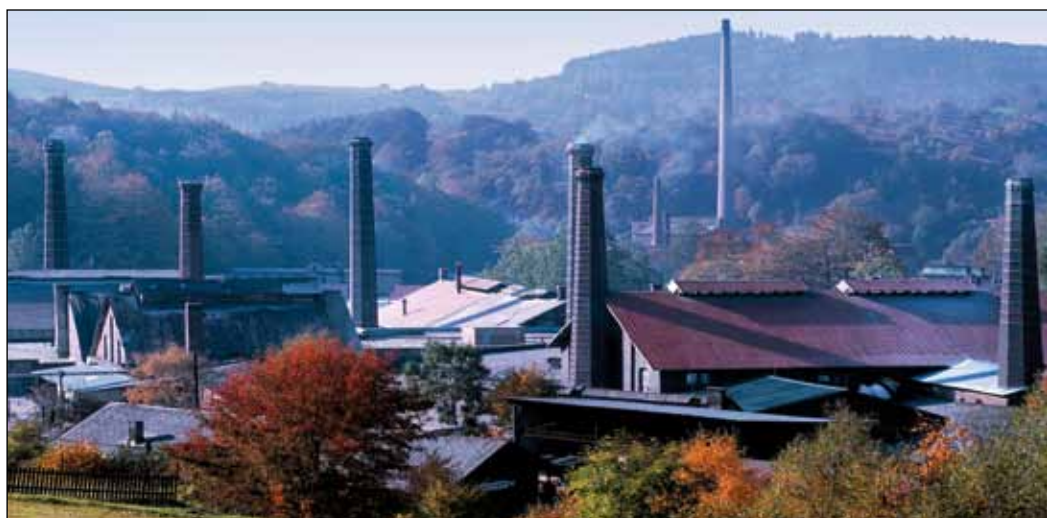
osły sukcesy, ten sposób obróbki powierzchni pereł i guzików rozszerzył się szybko w smržovskich fabrykach. W fabryce chemicznej Weiskopfa produkowano barwy szklarskie do kolorowania pereł. Do wielkiego rozkwitu przemysłu szklarskiego w Smržovce doszło po roku 1894 dzięki połączeniu kolejowemu ze światem.

Muzeum místní historie ve Smržovce

Expozice je tvořena dobovými předměty, které připomínají i sklářskou výrobu. Dokumentuje historický vývoj města, poukazuje na zajímavá místa a stavby, připomíná místní průmysl v historickém kontextu. Nezapomíná ani na významné osobnosti Smržovky. Muzeum je umístěno v půdních prostorách v Záměcku na náměstí T. G. Masaryka.

Muzeum Historii Miejscowej w Smržovce

Ekspozycja jest tworzona z przedmiotów z tego okresu, które też przypominają produkcję szklarską. Dokumentuje rozwój historyczny miasta, zwraca uwagę na ciekawe miejsca i budowy, przypomina przemysł miejscowy w kontekście historycznym. Nie zapomina ani na wybitne osobowości Smržovki. Muzeum jest umieszczone na poddaszu w Zamku na placu T. G. Masaryka.

Polubenská huť

Huta Polubný

Desná, huť v Dolním Polubném

V dnešní městské části Desná III od čtyřicátých let 19. století prosperovala sklářská huť pod vedením Josefa Riedla. Před koncem století se firma Riedel stala monopolním výrobcem skleněných součástí elektrických osvětlovadel. K jejím úspěchům patří vynález vodotěsné pouliční lampy, patentovaný v roce 1894.

Na počátku osmdesátých let vybudoval Josef Riedel nedaleko tohoto objektu tzv. Příchovicou sklárnu, která měla nahradit huť v Kořenově (z roku 1867) a starou sklárnu na Jizerce. „Zlatou dobu“ zdejšího sklářství připomínají architektonicky zajímavé Riedlova vila a Riedlova hrobka.

Desná, huta w miejscowości Dolni Polubny

W obecnej miejskiej części Desná III prosperowała od lat czterdziestych XIX wieku huta szklarska pod kierownictwem Josefa Riedla. Przed końcem stulecia stała się firma Riedel producentem monopolistycznym elementów szklanego oświetlenia elektrycznego. Do sukcesu należy wynalezienie wodoszczelnej lampy ulicznej w roku 1894.

Na początku lat osiemdziesiątych zbudował Josef Riedel niedaleko tego obiektu tzw.

Szklarnię Příchovicką, która miała zastąpić hutę w Kořenovie (z roku 1867) i starą szklarnię w Jizerce. „Złote czasy” tutejszego szklarstwa przypomina interesująca architektonicznie willa Riedla i grobowiec Riedla.

Hutě v horské osadě Jizerka

Svoji stopu zanechali Riedlové také na Jizerce. V roce 1827 tady Franz Riedel postavil huť na výrobu tyčí, dutého skla a flakonů.

Založení sklárny připomíná kamenná pyramida ve středu osady. O dva roky později přibyla další sklárna. Základy té první jsou dobře patrné při potoce, Nová huť, postavená zde v roce 1867 Josefem Riedelem, stojí dodnes a je to kulturní památka. Slouží cestovnímu ruchu, stejně jako chata Pyramida, původně brusírna skla. Náročnou rekonstrukcí prošel i Panský dům.

Huta w osadzie górskiej Jizerka

Swoje ślady zostawili Riedlowie również w Jizerce. W roku 1827 dał tu zbudować Franz Riedel hutę do produkcji prętów, pustego szkła i flakonów. Założenie szklarni przypomina kamienna piramida znajdująca się w środku osady. O dwa lata później przybyła dalsza szklarnia.

Panský dům na Jizerce po rekonstrukci

Dom Państwa w Jizerce

Rzut tej pierwszej jest dobrze widoczny przy potoku. Nowa huta, zbudowana tu w roku 1867 przez Josefa Riedela, stoi tu po dziś dzień i jest to zbytek kultury. Służy w ruchu turystycznym, podobnie jak schronisko Pyramida, pierwotnie szlifiernia szkła. Dużą rekonstrukcję wykonano i w obiekcie zwanym Panský dům/Dom Państwa.

Muzeum Jizerských hor na Jizerce

Expozice Stará tvář Jizerských hor návštěvníky nechává nahlédnout do dějin sklářské výroby, čižby a těžby nerostů, muzeum přibližuje i současnou tvář Jizerských hor. Kromě stále expozice dává prostor i výtvarníkům amatérům. Nachází se ve staré škole.

Muzeum Gór Izerskich w Jizerce

Ekspozycja Stara Twarz Gór Izerskich pozwala turystom zajrzeć do historii produkcji szklarskiej, ptasnictwa, eksploatacji minerałów i obecnej twarzy Gór Izerskich. Oprócz stałej ekspedycji daje pole do popisu również artystom amatorom. Znajduje się w starej szkole.

Interier Muzea přírody na Jizerce

Harrachov - Sklárna Novosad

Druhá nejstarší fungující sklárna v Čechách je soukromá. Vyrábí se zde luxusní nápojové sklo, užité sklo a křišťálové lustry. Byla založena již před rokem 1712 a tradiční způsob ruční výroby se zde zachoval dodnes. Zařízení, které v podzemí brusírnou pomocí vodní turbíny roztáčí hřídele transmise, je zřejmě jediným svého druhu na světě a je chráněno jako národní kulturní památka.

Výrobní provozy této sklárny (včetně podzemí) můžete s průvodcem v dopoledních hodinách navštívit i vy. Pro velký zájem je však jistější předem se objednat.

Harrachov – Szklarnia Novosad

Druhá najstarsza funkcjonująca szklarnia w Czechach jest prywatna. Produkuje się tu luksusowe szkło na napoje, szkło użytkowe i kryształowe żyrandole. Została założona już przed rokiem 1712 a tradycyjny sposób produkcji przetrwał po dziś dzień. Urządzenie, które w podziemiu szlifierni roztacza za pomocą turbiny

Pohon brusů transmisním rozvodem

Napęd szlifierek

wodnej wał transmisyjny, jest chyba jedynym swego rodzaju na świecie i jest chronione jako zbytek kultury. Produkcję tej szklarni (włącznie podziemí) można zwiedzić w godzinach popołudniowych z przewodnikiem. Ze względu na duże zainteresowanie byłoby lepiej złożyć wcześniej zamówienie.

Muzeum skla

je součástí sklárny a nalézá se v prostorách bývalého Panského domu. Je zde nově vybudovaná expozice obsahující historicky a technologicky ucelenou sbírku z produkce harrachovské sklárny. Najdeme zde také prodejnu se širokým sortimentem sklářských výrobků a ryteckou dílnu, kde vám podle vašeho přání zakoupený výrobek ozdobí.

Muzeum szkła

jest częścią składową szklarni i znajduje się w pomieszczeniach byłego Domu Państwa. Jest tu nowo zbudowana ekspozycja zawierająca

historyczne i technologiczne zupełnie zbiory z produkcji harrachovské szklarni. Znajdziemy tu również sklep z szerokim asortymentem produktów szklarni i warsztat grawerski, gdzie wam ozdobią na życzenie zakupiony produkt.

Kamenická huť v Josefově Dole

Nejstarší josefodolskou huť, Zenknerovu, založenou už v roce 1687, měl zakladatel dynastie Riedlů Johann Leopold Riedel v nájmu od roku 1773. V roce 1909 ji už jako nevyhovující provoz koupila firma Karel Riedel a na jejím místě postavila moderní sklárnu. Vyráběla především tyčové sklo.

Sklárna v blízkosti železniční stanice Josefův Důl nedávno svůj provoz ukončila.

Huta Kamenicka w Josefovym Dole

Najstarszą hutę josefodolską, Zenknerową, założono w roku 1687, założyciel dynastii Riedl, Johann Leopold Riedel, mijał wynajętą od roku 1773. W roku 1909 kupił ją jako już

Huť Marie v Josefově Dole

zastarzałą firma Karel Riedel a na jej miejsce postawiła szklarnię współczesną. Produkowała przede wszystkim szkło prętowe. Szklarnia w pobliżu stacji kolejowej Josefův Důl niedawno ukończyła swoją działalność.

Sklárna v Josefově Dole - Dolním Maxově byla postavena v letech 1878 -1879 Stephanem Umannem na zakázku Josefa Riedla. Byla to na svou dobu moderní sklářská huť s pecemi vytápěnými generátorovým plynem. Vyráběla skleněné tyče a předlisované flakonie. Budova sklárny již delší dobu chátrá.

Szklarnia w Josefovym Dole - Dolním Maxovie Została zbudowana w latach 1878 -1879 Stephanem Umannem na zamówienie Josefa Riedla. Była to, jak na ten okres, współczesna huta szkła z piecami wygrzewanymi generatorowym gazem. Produkowała pręty szklane i wstępnie kształtowane prefabrykaty do produkcji flakonów. Budowa w pobliżu stacji kolejowej Antonínov rozpada się już dłuższy czas.

Huť Marie v Josefově Dole - Dolním Maxově Poté, co roku 1894 do Josefova Dolu dorazila Liberecko – jablonecko - tanvaldská dráha

a umožnila snažší dopravu uhlí, dala firma Karl Riedel v roce 1904 postavit v blízkosti kostela Proměnění Páně novou moderní sklárnu se dvěma pecemi typu Siebert pro výrobu tyčového skla. Ani zde se však sklo už nevyrábí.

Huta Maria w Josefovym Dole - Dolním Maxovie Przedłużenie Liberecko – jablonecko – tanvaldské koleji w roku 1894 do Josefova Dolu umożliwiło łatwiejszy transport węgla i firma Karl Riedel w roku 1904 zbudowała w pobliżu kościoła Przeistoczenie Pana nową współczesną szklarnię z dwoma piecami typu Siebert do produkcji prętów szklanych. Ani tu już nie produkuje się szkła.

Tanvald - Žďár - brusírna optického skla Dědicové sklářského podnikatele Johanna Umanna, který se věnoval oboru broušení optického skla jako první v Rakousku - Uhersku už od roku 1893, postavili ve Žďáru „Optischeswerk“. Z komplexu budov se dochovala jen dvoupodlažní budova stojící mezi Bílou Desnou a kolejemi u stanice Desná. Optické sklo se zde brousilo až do roku 2001. Dnes patří tato budova mezi ohrožené.

Tanvald - Žďár – szlifiernia szkła optycznego Spadkobiercy przedsiębiorcy szklarnianego Johanna Umanna, który działał w dziedzinie szlifowania szkła optycznego jako pierwszy w Austro – Węgrach już od roku 1893, zbudowali w Žďáru „Optischeswerk“.

Z kompleksu budynków przetrwał tylko dwupiętrowy budynek stojący pomiędzy Białą Desną i szynami obok stacji Desná. Szkło optyczne szlifowało się tu aż do roku 2001. Dziś należy ten budynek do zagrożonych.

TEXTILNÍ VÝROBA

Rozhodující část bavlnářské výroby v rakousko-uherské monarchii byla ve druhé polovině 19. století soustředěna na malém území v údolích Kamenice a Desné - v obcích Smržovka, Tanvald, Šumburk nad Desnou, Velké Hamry a Plavy.

PRODUKCIJA TEKSTYLNIA

Decydująca część produkcji bawełnianej w Monarchii Austro – Węgry była w drugiej połowie XIX wieku skupiona na małym obszarze w dolinie Kamenicy i Desnej – w miejscowościach Smržovka, Tanvald, Šumburk nad Desnou, Velké Hamry i Plavy.

Velké Hamry

Řeka Kamenice jako výhodný vodní zdroj podnítila v roce 1845 průmyslníka Johana Liebiega k výstavbě textilní továrny na Svárově v dnešních Velkých Hamrech. Původně sestávala ze tří budov, v letech 1884-1886 byla rozšířena o kotelnu a 55 metrů vysoký komín. V současné době není továrna k průmyslovým účelům využívána. V povědomí lidí (alespoň těch místních) ale zůstává Svárovská stávka ze dne 31. 3. 1870, která vešla do dějin dělnického hnutí jako první největší organizovaná stávka v Čechách. Připomíná ji Památník Svárovské stávky (kulturní památka) při hlavní silnici. Na Mezivodí byla v roce 1907 postavena přádelna.

Velké Hamry

Rzeka Kamenica podniečila w roku 1845 producenta Johana Liebiega do zbudowania fabryki tekstylnej w Svárovie w dzisiejszych Velkých Hamrach. Pierwotnie składała się z trzech budynków, w latach 1884-1886 została rozszerzona o kotłownię i 55 metrów wysoki komin. Obecnie fabryka nie jest wykorzystywana do celów przemysłowych. W świadomości ludzi (przynajmniej tych miejscowych) pozostaje strajk z dnia 31. 3. 1870, który wstąpił do historii ruchu robotniczego jako pierwszy największy zorganizowany strajk w Czechach. Przypomina go Pomnik Strajku Svárovského (zabytek kultury) przy szosie głównej. W Mezivodí zbudowano w roku 1907 przędzalnię.

Plavy

V roce 1855 se začíná pracovat ve čtyřpodlažní přádelně firmy Johann Liebieg a spol. v Plavech na Mlýnskách. Budovu zakoupil v roce 1933 Bedřich Brůna a přeměnil provoz na barvení a úpravu tkanin. František Brůna zase přebudoval v roce 1909 svou brusírnou skla (z r. 1890) na tkalcovnu a v roce 1911 ji dále rozšířil. Kromě toho stavěl od roku 1908 velkou moderní železobetonovou třípodlažní přádelnu mykané bavlněné příze podle projektu Bruna Bauera. Později byla přistavěna budova expedičního skladu s hodinovou věží.

Plavy

W roku 1855 rozpoczęto prace w cztero-piętrowej przędzalni firmy Johann Liebieg i spol. w Plawach na Młynskach. Budynek kupił w roku 1933 Bedřich Brůna i zmienił eksploatację na barwiarnię i obróbkę tkanin. František Brůna przebudował w roku 1909 swoją szlifiernię szkła (z 1890r.) na tkalnię a w roku 1911 jeszcze ją rozszerzył. Oprócz tego od roku 1908 budował dużą żelazobetonową trzypiętrową przędzalnię przędzy gręplowanej według projektu Bruna Bauera. Później został przybudowany budynek magazynu ekspedycyjnego z wieżą zegarową.

Smržovka

V oblasti se dobře dařilo lnu a ve Smržovce bylo rozšířeným řemeslem tkalcovství. Není proto divu, že právě zde vybudoval své továrny Johann Pribsch, jeden z nejvýznamnějších textilních průmyslníků celého Rakousko - Uherska. První přádelnu spustil již v roce 1836 a stála při hlavní komunikaci v místech, kde dnes najdeme tzv. „obnovenou“ přádelnu. Pribschovi dědicové postavili další přádelny, přádelnu „Maco“ v letech 1889-1890, která zpracovávala nejvyšší egyptskou bavlnu, druhou o něco později na místě zmíněného staršího provozu. Největší továrnou firmy Johann Pribsch Erben byla přádelna „Kláster“, postavená v letech 1895-1896. Továrny byly poháněny vodní energií dodávanou říčkou Kamenicí, později také párou a elektřinou. Po znárodnění v roce 1948 založený národní podnik Seba Tanvald vyráběl i v těchto objektech.

Přádelna firmy Johann Pribsch známá jako „Kláster“, Smržovka
Przędzalnia firmy Johann Pribsch - „Kláster“, Smržovka

Smržovka

Na tym terenie darzyło się lnu a w Smržovce popularnym rzemiosłem stało się tkactwo. Nie ma się więc czemu dziwić, że właśnie tu postawił swoje fabryki Johann Pribsch, jeden z wybitnych przemysłowców w całych Austro – Węgrzech. Pierwsza przędzalnia rozpoczęła swoją produkcję w miejscach, gdzie dziś znajdziemy tzw „odnowioną” przędzalnię. Spadkobiercy Pribscha zbudowali dalsze przędzalnie, przędzalnię „Maco” w latach 1889-1890, która produkowała z bawełny egipskiej, drugą o nieco później w miejscu wspomnianej starszej eksploatacji. Największą fabryką firmy Johann Pribsch Erben była przędzalnia „Kláster/Klasztor”, zbudowana w latach 1895-1896. Fabryki były napędzane wodną energią dostarczaną z rzeki Kamenica, później również parą i energią elektryczną. Założony po nacjonalizacji w roku 1948 zakład państwowy Seba Tanvald również produkował w tych obiektach.

Tanvald

Centrem textilního průmyslu býval Tanvald. Také zde bylo v 18. století rozvinuté ruční předení lnu a tkaní lněného plátna. Později se tu začala zpracovávat další textilní surovina, bavlna. V letech 1827-28 byla postavena první strojová přádelna bavlny (po jejím požáru byla na stejném místě v roce 1890 dokončena stavba budovy s plochou střechou a věží s hodinami), v roce 1845 se začalo pracovat v první mechanické tkalcovně. Z Tanvaldu se stala průmyslová obec. Přádelny a tkalcovny přibývaly, většinu z nich vlastnil vídeňský podnikatel Johann Mayer a jeho dědicové.

Tanvald

Centrem przemysłu tekstylnego był Tanvald. Również tu w XVIII wieku rozwinięto ręczne przędzenie lnu i tkanie płótna lnianego. Później zaczęto tu produkować z dalszego surowca tekstylnego, z bawełny. W latach 1827-28 zbudowana została parno maszynowa przędzalnia bawełny (po jej pożarze została w tym miejscu dokończona w roku 1890 budowa budynku z płaskim dachem z wieżą i zegarem), w roku 1845 zaczęto pracować w pierwszej mechanicznej tkalni. Tanvald stał się miejscowością przemysłową. Przędzalnie i tkalnie przybýwały, większość z nich należała do wiedeńskiego przedsiębiorcy Johanna Mayera i jego spadkobierców.

Šumburk nad Desnou (sloučen s Tanvaldem)

Svou první mechanickou tkalcovnu postavil Issac Mautner na říčce Desné v Šumburku v roce 1868 a o devět let později ji rozšířil o sousedící budovu někdejší brusírny. Součástí komplexu se roku 1882 stala také přádelna, kterou postavil v roce 1857 Josef Pochmann. Na tanvaldské nádraží, vybudované na šumberském katastru, byly dopravovány desítky vagonů egyptské bavlny. V šumberských textilkách z ní byly vyráběny kvalitní látky, např. damašky, satén a batisty.

Tkalcovny byly v době hospodářské krize prodány firmě produkující elektrotechnický materiál. Jeho výroba v největších objektech areálu přetrvává, některé části užívají různé firmy jako sklady.

Šumburk nad Desnou (połączony z Tanvaldem)

Swoją pierwszą mechaniczną tkalnię postawił Issac Mautner na rzece Desna - Šumburk w roku 1868 a o dziesięć lat później rozszerzył ją o sąsiednie budowy ówczesnej szlifierni. Do kompleksu przyłączono w roku 1882 również przędzalnię, którą dał zbudować w roku 1857 Josef Pochmann. Na tanvaldskie dworce, zbudowane na obszarze Šumburka, były transportowane dziesiątki wagonów bawełny egipskiej. W šumberskich fabrykach tekstylnych produkowano z niej materiały wysokiej jakości, np. adamaszek, satynę i batyst. Tkalnie sprzedano podczas kryzysu gospodarczego firmie produkujące materiał elektrotechniczny. Jego produkcja jest kontynuowana w największych obiektach areálu, niektóre części wykorzystują różne firmy jako magazyny.

Desná

Také na území Desné bývaly závody na výrobu vlněných, lněných a bavlněných textilií. Ty první byly kolem roku 1840 vybudovány z brusíren skla Josefa Ullmanna a později byly rozšířeny. Tkaly se tu nádherné kašmíry i tibety. Tyto textilky však většinou zanikly již před 1. světovou válkou.

Desná

Również na terenie Desné istniały zakłady do produkcji wełnianych, lnianych i bawełnianych materiałów. Te pierwsze zostały około roku 1840 zbudowane z szlifierni szkła Josefa Ullmanna a później zostały rozszerzone. Tkaly się tu przepiękne kaszmiry i tybety. W tych fabrykach przestano jednak produkować już przed 1. wojną światową.

Kořenov

Také sklářský podnikatel Josef Riedel se rozhodl podnikat v bavlnářství a v Dolním Kořenově mezi Jizerou a státní silnicí postavil přádelnu. Symetrickou čtyřpodlažní budovu se dvěma krajními obslužnými křídly stavěl v letech 1858–1864. S předstihem zde byla v roce 1858 zahájena stavba vodního díla, jehož součástí je i vodní elektrárna přibližně 700 metrů nad přádelnou. Roku 1878 byl instalován parní stroj. V době hospodářské krize zde byla textilní výroba zastavena a budovy v roce 1932 získala firma Naturin, po znárodnění přejmenovaná na Cutisin.

Kořenov

Również działający w przemyśle szklarskim fabrykant Josef Riedel zmienił swój przedmiot działalności na bawlniczy i w miejscowości Dolni Kořenov pomiędzy Izerą i szosą państwową postawił przędzalnię. Symetryczny czteropiętrowy budynek, z dwoma bocznymi skrzydłami służącymi do obsługi, budował w latach 1858–1864.

Muzeum v Josefově Dole

Z wyprzedzeniem rozpoczęto w roku 1858 budowę dzieła wodnego, do którego należy też elektrownia wodna znajdująca się około 700 metrów nad przędzalnią. W roku 1878 zainstalowano maszynę parową. Podczas kryzysu wstrzymano tu produkcję tekstylną a budynek uzyskała w roku 1932 firma Naturin, która po nacjonalizacji zmieniła nazwę na Cutisin.

Josefův Důl

V roce 1862 postavil Johann Predinger v Dolním Maxově strojní papírnu, která byla roku 1864 přebudovaná na přádelnu lnu, hnanou vodním kolem na svrchní vodu. V roce 1870 ji odkoupil a zrekonstruoval Josef Riedel a začal zde úspěšně tkát konopné provazy a lana. Oficiální název firmy zněl „Mechanická tkalcovna a továrna provaznického zboží“. Výroba byla rozšířena o žoky na kávu, které byly exportovány do Brazílie. V roce 1931 byla ukončena výroba v mechanické přádelně, o tři roky později v mechanické tkalcovně. Část objektu začala být využívána jako skladiště.

Muzeum Josefův Důl

Josefův Důl

W roku 1862 zbudował Johann Predinger w miejscowości Dolni Maxov fabrykę papieru, która w roku 1864 została przebudowana na przędzalnię lnu, napędzaną kołem wodnym na wodę powierzchniową. W roku 1870 odkupił i zrekonstruował ją Josef Riedel i zaczął tu tkąć z sukcesem powrozy i liny konopne. Oficjalna nazwa firmy brzmiała „Mechaniczna Tkalnia Powrozów”. Produkcja została rozszerzona o wory na kawę, które były eksportowane do Brazylii. W roku 1931 wstrzymano produkcję w przędzalni mechanicznej a o trzy lata później w tkalni mechanicznej. Część obiektu zaczęto wykorzystywać jako magazyn.

Muzeum místní historie Josefův Důl

Ve výstavních prostorách muzea se můžeme seznámit s historií obcí Josefův Důl, Antonínov, Dolní Maxov a Karlov. Ve všech těchto obcích pracovali lidé ve sklářství, textilním průmyslu a zpracování dřeva. Proto je jedna z místností věnována právě těmto tradičním oborům. Je zde vzpomínán také významný josefodolský rodák – německy píšící básník a spisovatel Gustav Leutelt (1869–1947). V obci ho připomíná pamětní kámen v blízkosti kostela Proměnění Páně.

Muzeum Historii Miejscowej Josefův Důl

W pomieszczeniach wystawowych muzeum możemy zapoznać się z historią miejscowości Josefův Důl, Antonínov, Dolní Maxov i Karlov. W wszystkich tych miejscowościach ludzie pracowali w przemyśle szklarskim, tekstylnym i drzewnym. Dlatego jedno z pomieszczeń jest poświęcone właśnie tym tradycyjnym gałęziom przemysłu.

Jest tu również wspominany wybitny rodak josefodolski – poeta i pisarz piszący w języku niemieckim Gustav Leutelt (1869–1947). W miejscowości przypomina go kamień pamiątkowy znajdujący się w pobliżu kościoła Przeistoczenia Pańskiego.

VÝROBA PORCELÁNU

Desná

První dílnu na výrobu porcelánu založil v roce 1820 Sylvestr Nietzsche v Potočné – dnes Desná II. Odborné znalosti pro výrobu získal spolu s K. J. Nietschem v pruském Waldenbergu. Potřebné suroviny těžili v nejbližším okolí. Křemen a živec v sedle Špičáku nad Žďárem, jíl v Jílovém. Kaolin museli dovážet ze severozápadních Čech. Po několika změnách ve vlastnictví zničil téměř celý postupně rozšiřovaný závod v roce 1876 požár. Spáleniště koupil Karel Herman Scholz a porcelánku přebudoval. Jeho stavba tvoří základ dnešního závodu.

Zatímco se dříve vyráběly výhradně porcelánové dýmky, Scholz výrobu rozšířil o dózy, vázy, cukřenky a svícny. Jeho nástupce Camil Seidl postupně zaváděl výrobu technického porcelánu. Vyráběl instalační a textilní porcelán, armatury a elektroporcelán. Tato výroba byla základem výrobního programu. Byla, protože dnes už se v porcelánce nic nevyrábí. Druhý závod na výrobu porcelánu se nachází v Desné I. Tuto výrobu založil v roce 1869 Josef Schnabel. Od původní výroby dýmek se sortiment rozšířil o porcelánové nádobí. Po znárodnění v roce 1945 byl do programu výroby zařazen také porcelán určený pro chemické a instalační účely. Dnes zde firma Jizerský porcelán s.r.o. stále vyrábí laboratorní a technický porcelán.

PRODUKCJA PORCELANY

Desná

Pierwszy warsztat produkujący porcelanę otworzył w roku 1820 Sylvestr Nietzsche w Potočnéj – obecnie Desná II. Wiedzę specjalną potrzebną do produkcji uzyskał razem z K. J. Nietschem w pruskim Waldenbergu. Potrzebne surowce eksploatowali z najbliższej okolicy. Krzemień i skałę z łęku Špičák nad Žďárem, il z miejscowości Jílové. Kaolin musieli dostarczać z Czech Północnych. Stop-

niowo rozszerzany zakład, po kilku zmianach właściciela, zniszczył prawie zupełnie pożar w roku 1876. Zgłiszcza kupił Karel Herman Scholz i przebudował fabrykę porcelany. Jego budowa tworzy podstawę dzisiejszej fabryki. Wcześniej produkowano tu wyłącznie fajki porcelanowe, Scholz rozszerzył produkcję o dozy, wazon, cukierniczki i świeczniki. Jego następca Camil Seidl wprowadzał stopniowo produkcję technicznej porcelany. Produkował porcelanę instalacyjną i tekstylną, armatury i elektroporcelanę.

Produkcja ta była podstawą programu produkcyjnego. Była, ponieważ dziś już się nic z porcelany nie produkuje. Drugi zakład do produkcji porcelany znajduje się w Desnej I. Ten zakład zawiązał w roku 1869 Josef Schnabel. Z pierwotnej produkcji fajek rozszerzył asortyment o naczynia porcelanowe. Po nacjonalizacji w roku 1945 została zaseregowana do programu produkcji również porcelana przeznaczona do celów chemicznych i instala-

cyjnych. Obecnie produkuje tu firma Jizerský porcelán s.r.o. nadal porcelanę laboratoryjną i techniczną.

Muzeum historie Desné

Kromě skleněných a porcelánových výrobků, připomínajících slavnou minulost města, se zde setkáme i s předměty denní potřeby, které od jara do zimy potřebovali k životu lidé žijící zde před námi. Nechybí ani ukázky z dílen současných výrobců.

Muzeum Historii w Desnej

Oprócz wyrobów szklanych i porcelanowych, przypominających słynną przeszłość miasta, spotkamy tu i przedmioty użytku codziennego, które od wiosny do zimy były potrzebne mieszkańcom żyjącym tu przed nami. Nie brakuje też eksponatów z produkcji obecnych producentów.

Muzeum historie v Desné

Muzeum Historii Desná

Muzeum hraček v Jiřetíně pod Bukovou

Muzeum zabawek Jiřetin pod Bukovou

STROJÍRENSTVÍ

Tanvaldské strojírny a slévárny

Vznikaly postupně od poloviny 19. století jako přidružená strojírenská výroba Tanvalské přádelny bavlny. Nejprve k opravám a potom i k výrobě vlastního strojního zařízení. Od roku 1876 měla přádelna vlastní slévárnu, která zpracovávala železo z Jesenného. Roku 1927 pak stavební firma bratrů Redlichových dokončila nový objekt s novoklasicistním průčelím, které však bylo v roce 2007 nevhodně zaslepené. Autorem projektů byl architekt Bruno Bauer.

BUDOWA MASZYN

Tanvaldskie zakłady budowy maszyn i odlewnia

Powstawały stopniowo od połowy XIX wieku jako towarzysząca produkcja budowy maszyn tanvaldskiej przędzalni bawełny. Najpierw ze względu na naprawy a następnie również służyły do produkcji własnych

urządzeń maszynowych. Od roku 1876 przędzalnia miała własną odlewnię, która opracowywała żelazo z Jesenného. W roku 1927 firma budowlana braci Redlich dokończyła nowy obiekt z neoklasykistycznym frontem, który jednak została w roku 2007 nie odpowiednio przekryty. Autorem projektu był architekt Bruno Bauer.

Továrna na plechové obaly ve Smržovce

Firma Gebrüder Mahla, založená roku 1871 jako jablonecký exportní dům, se začala v roce 1875 zabývat také výrobou obalů. Ve Smržovce k tomu účelu nechala postavit výrobní areál. První část v letech 1890-1907, druhou, s výraznou cihlovou fasádou podle projektu jabloneckého stavitele Carla Dauta, v roce 1914. Po roce 1948 tato budova sloužila n.p. Strojbal, dnes zde kromě dalších výrobců sídlí výrobce sportovních automobilů „Kaipan“.

Fabryka na opakowania blaszane w Smržovce

Firma Gebrüder Mahla, zawiązana w roku 1871 jako Jablonecki Dom Eksportowy, zaczęła się trudnić w roku 1875 również produkcją opakowań. W Smržovce zbudowano do tego celu areal produkcyjny. Pierwszą część w latach 1890-1907, drugą, z wyraźną fasadą ceglana na podstawie projektu jabloneckiego budowniczego Carla Dauta, w roku 1914. Po roku 1948 służył ten budynek zakładowi Strojbal n.p., obecnie ma tu siedzibę oprócz innych producentów również produkcja samochodów sportowych „Kaipan”.

V Desné

była w roce 1883 uvedena do provozu jako součást Sklářny Josef Riedel slévárna bronzu. Brzy se stala kompletním provozem a doplňovala potřebné kovové díly. Na konci osmdesátých let 19. století se postupně změnila na vývojovou dílnu strojů a nástrojů. Na sklonku roku 1887 pracovaly v Polubném již čtyři stroje na sekání skla vlastní konstrukce. V Desné se vyráběly i výborné textilní stroje. Strojírny skončily roku 1945 výrobou nábojů a byly začleněny do textilního strojírenství Elitexu. Slévárny se zrušily v roce 1965. Na strojírenskou tradici ve městě navázala a.s. DESKO, která vyrábí kromě sklářských strojů také menší strojní zařízení a strojní mechanismy.

W Desnej

została w roku 1883 wprowadzona do eksploatacji jako oddział Szklarni Josef Riedel odlewania brązu. Szybko stała się zakładem komplectyjnym i dopełniała potrzebne części metalowe. Pod koniec lat osiemdziesiątych XIX wieku zmieniła się stopniowo na Warsztat Rozwojowy Maszyn i Urządzeń. Pod koniec roku 1887 pracowały w Polubnym już cztery maszyny własnej konstrukcji do cięcia szkła. W Desnej produkowały się i wspaniałe maszyny tekstylne. Zakład Budowy Maszyn przestał w roku 1945 produkować naboje i został włączony do koncernu

tekstylnej produkcji maszyn Elitex. Odlewnie zostały zlikwidowane w roku 1965. Do tradycji produkcji maszyn nawiązała spółka akcyjna DESKO a.s., która produkuje oprócz maszyn szklarskich również mniejsze urządzenia maszynowe i mechanizmy maszynowe.

PRÁCE SE DŘEVEM

Muzeum Šindelka v Harrachově

V této budově u autobusového nádraží se od počátku 19. století až do 30. let 20. století vyráběla šindelová střešní krytina. Kromě lavice na její výrobu uvidíme také sbírku seker, pil a dalších nástrojů používaných v lese. Lesnická expozice seznamuje návštěvníky s celou lesnickou problematikou, v patře budovy se myslivecká expozice věnuje myslivosti od historie po současnost.

PRACA Z DRZEWEW

Muzeum Šindelka w Harrachovie

W budynku tym obok dworca autobusowego produkowało się od początku XIX wieku aż do lat 30-tych wieku XX gontowy materiał na pokrycia dachowe. Oprócz ławy do jego produkcji zobaczymy tu również eksponaty siekier, pił i innych narzędzi używanych w lesie. Ekspozycja leśna zapoznaje odwiedzających z całą problematyką leśną, na piętrze znajduje się ekspozycja myśliwska poświęcona myślistwu od czasów historycznych po dziś dzień.

Jiřetín pod Bukovou – dřevěné hračky

Hračky se vyrábějí v továrně Detoa v Jiřetíně pod Bukovou. Jejím zakladatelem byl Johann Schowanek. Nejprve vyráběl v pronajatých prostorách dřevěné textilní cívky, v roce 1904 začal s výrobou perel z galatitu. První továrnu začal budovat v roce 1906 a na strojích, převážně vlastní konstrukce, zahájil výrobu v roce 1908. Po druhé světové válce pokračovala výroba pod firemním názvem TOFA. V komplexu průmyslových staveb se stále vyrábí kromě hraček také mechaniky k piánům a různé předměty ze dřeva.

Muzeum výroby hraček v Jiřetíně

Muzeum Produkcji Zabawek

Jiřetín pod Bukovou – zabawki drewniane

Zabawki produkowane są w fabryce Detoa w Jiřetíně pod Bukovou. Jej założycielem był Johann Schowanek. Najpierw produkował w pomieszczeniach wynajętych drewniane szpulki tekstylne, w roku 1904 rozpoczął produkcję pereł z galalitu. Pierwszą fabrykę zaczęto budować w roku 1906 a na urządzeniach, przeważnie własnej produkcji, zaczęto produkować w roku 1908. Po drugiej wojnie światowej kontynuowano produkcję pod nazwą firmową TOFA. W kompleksie budynków przemysłowych nadal produkuje się oprócz zabawek również mechanikę do pianin i różne przedmioty z drewna.

Muzeum výroby hraček

v Jiřetíně pod Bukovou

V továrně DETOA Albrechtice s.r.o. v Jiřetíně pod Bukovou bylo zřízeno „živé muzeum”. Během exkurze zde předem objednané skupiny 8-15 osob mohou zhlédnout výrobu tradičních hraček od zpracování surového dřeva

přes výrobu dílků, jejich barvení až po montáž hraček. Dodnes se zde pracuje klasickým tradičním způsobem s velkým podílem ruční práce. Strojní vybavení firmy pochází z období 1920-2009. Po ukončení prohlídky si návštěvníci mohou zakoupit výrobky v podnikové prodejně.

Muzeum produkcji zabawek w Jiřetíně pod Bukovou

W fabryce DETOA Albrechtice s.r.o. w Jiřetíně pod Bukovou zostało założone „żywe muzeum”. Podczas wycieczki, uzgodnionej wcześniej, grupa 8-15 osób może obejrzeć tradycyjną produkcję zabawek od opracowania surowego drewna poprzez produkcję części, ich kolorowanie aż do montażu zabawek.

Do dziś pracuje się tu klasycznym tradycyjnym sposobem z dużym udziałem pracy ręcznej. Wyposażenie maszynowe firmy pochodzi z okresu 1920-2009. Po skończonym zwiedzaniu mogą odwiedzający kupić sobie produkty w sklepie firmowym.

Interier vily Schowanek

Vila Schowanek

Ve vile, kterou nechal v roce 1908 ve funkcionalistickém stylu postavit zakladatel firmy na výrobu dřevěných perel a hraček v Jiřetíně pod Bukovou Johann Schowanek (1867-1934), jsou kromě muzea přírodovědy umístěny expozice historických lyží a místní historie. Nově zde byla zřízena expozice řemesel se zaměřením na truhlářskou a tesařskou výrobu.

Willa Schowanek

W willi, která dal zbudovat v roce 1908 v stylu funkcionalistickým založitel firmy na produkci perel dřevniyaných i zabavek v Jiřetíně pod Bukovou Johann Schowanek (1867-1934), są oprócz muzeum przyrodniczego umieszczone ekspozycje nart i historii miejscowej. Obecnie została tu umieszczona i ekspozycja rzemiosła z zamierzeniem na produkcję stolarską i ciesielską.

Dřevosochání v Desné

Akci, která se dnes už nazývá tradiční, od roku 2001 každoročně na jaře pořádá Město Desná.

Interier willy Schowanek

Dřevosochařské sympozium v zahradě Riedlový vily v době, kdy se v Desné slaví pouť, přitahuje výtvarníky profesionály i amatéry. Po celý týden jsou kromě hudby od kolotočů slyšet i motorové pily, jejichž zuby vykusují z kmenů stromů sochy roztodivných tvarů. Ty jsou pak vystaveny a posléze draženy. Výtěžek aukce bývá vždy věnován ve prospěch užitečné věci. Akce bývá doprovázena zajímavým kulturním programem.

Rzeźbiarstwo drzewne w Desnej

Imprezę, którą uważa się obecnie za tradycję, organizuje corocznie od roku 2001 Miasto Desná. Sympozjum rzeźbiarstwa drzewnego w ogrodzie willi rodu Riedl w okresie, kiedy w Desnej odbywa się odpust, przyciąga artystów profesjonalnych i amatorskich. Przez cały tydzień słyhać jest oprócz muzyki z karuzeli również piły silnikowe, których zęby wygryzają w pniach drzew rzeźby o różnorodnych kształtach. Są one następnie wystawiane i licytowane. Wyniki aukcji są zawsze poświęcane na użyteczne cele. Imprezie towarzyszą interesujące programy kulturalne.

STAVITELSTVÍ VODNÍ DÍLA A ROZHLEDNY

Zlatý potůček

Před první světovou válkou, kdy byl velký boom ve sklářské výrobě a nejvýnosnější bylo broušení skla, spojili se obyvatelé sedmi chalup nad kořenovským nádražím (dříve Grünthal) a přivedli ke svým obydlím po vrstevnici vodu až z pod Bukovce. Sbírali ji ze čtyř potoků, stékajících k východu do Jizery. Z Brusičského potoka, který místní nazývají Zlatý, dále to byl Kobelfloss, Buchne Rohrfloss, a potok pramenící poblíž samoty Václavíkova Studánka. Vybudovali na svou dobu technicky unikátní kanál. Posledně jmenovaný potok přepouštěl vodu pomocí jezu do dalšího krátkého kanálu. Druhá větev této stavby přiváděla vodu z Kobylího potoka. Začíná až za polubenskou silnici pod bývalou hájenkou na Kobyle.

Stavitelům dělал problém hřeben táhnoucí se od Dlouhé skály (868 m) nad Martinské údolí. Nejnižší sedlo hřebene bylo o 2-3 metry výš, takže zde prokopali a vyzdili štolu 70 x 60 cm a znovu zasypali. Uprostřed nezapomněli na revizní šachtu, která je dnes bez poklopu a zasypaná. Vodu do náhonu přepouštěl jez. Byl postaven i rezervoár cca 30x12 metrů s hloubkou možná 3 metry. Dodnes je patrné stavidlo, kterým se podle potřeb upouštěla voda k pohonu kol brusíren. Nad rezervoárem je fixní nivelační bod vodního příkopu s leto počtem 1913 na kameni v mosazné desce. Najdeme ho nad penzionem „U slunce“. Kanál poháněl celkem sedm brusíren a jeden mlýn. Dnes ho z části udržují členové Sokola Polubný. Vodu z něj používají pro umělé zasněžování sjezdovky Jizerský kopec.

BUDOWNICWO, DZIEŁA WODNE I PUNKTY WIDOKOWE

Złoty potoczek

Przed pierwszą wojną światową, kiedy był wielki boom w przemyśle szklarskim i opłacało

się szlifowanie szkła, połączyli się mieszkańcy siedmiu domów nad dworcem w Kořenovie i doprowadzili do swoich domostw wodę po nawierzchni aż spod Bukowca. Zbierali wodę z czterech potoków, wlewających się do Izery. Z potoku Brusickiego, który nazywali miejscowi mieszkańcy Złotym, był to też Kobelfloss, Buchne Rohrfloss, i strumyk mający źródło w pobliżu samotni Zródelko Václavíka. Zbudowali na te czasy unikatowy technicznie kanał. Ostatnio nazwany potok przepuszczał wodę za pośrednictwem jazu do dalszego krótkiego kanału. Drugie odgałęzienie budowy doprowadza wodę z Potoku Kobylego. Zaczyna się aż za drogą polubenską pod byłą gajówką na Kobyle.

Budowniczy mieli problem z grzbietem ciągnącym się od Długiej Skály (868 m) nad Doliną Martinską. Najniższa przełęcz grzbietu była o 2-3 metry wyżej, wykopali więc tu i obmurowali sztolnię 70 x 60 cm i ponownie ją zasypali. Pośrodku nie zapomnieli na sztolnię rewizyjną, która jest obecnie bez pokrywy i zasypiania. Wodę do napędu przepuszczał jaz. Został też zbudowany rezerwuár o wymiarach około 30x12 metrów z głębokością około 3 metrów. Do dziś jest widoczne stavidlo, którym według potrzeb wypuszczała się woda na napęd kół szlifierni. Nad rezerwuarem jest fiksacyjny punkt niwelacyjny fosy wodnej z datą 1913 znajdującym się na kamieniu na tablicy mosiężnej. Znajdziemy go nad pensjonatem „U slunce“. Kanał napędzał ogółem siedem szlifierni i jeden młyn. Obecnie utrzymują go częściowo członkowie organizacji Sokol Polubný. Wodę z niego wykorzystywano do sztucznego zasněžania nartostrady Izerski Kopic.

Malá vodní elektrárna v Tanvaldě - Popelníci

Zatímco kaskáda postavená firmou Pittel & Brauseweter na řece Kamenici mezi Horní Smržovkou a Plavý podzemními přivaděči po-

Malá vodní elektrárna v Tanvaldě

háněla pět továren, tato elektrárna Tanvaldské přádelny bavlny je situována samostatně. Tlakové potrubí od vodního zámku zavěšené pod železobetonovým mostem ústí do věžové vyrovnávací nádrže a odtud ke dvěma litinovým vodním turbínám vyrobeným v Rakousku a ve Švýcarsku. Jedná se o technické unikáty, které jsou tak dokonalé, že se točí i po téměř stu letech a tak účinné, že dnes, na rozdíl od spalovacího motoru, nedokážeme s pomocí počítače vyprojektovat dokonalejší. Provoz zde byl zahájen 1. května 1914 a elektrárna je beze změn v provozu dodnes.

Mała elektrownia wodna w Tanwaldzie - Popelnice

Kaskada zbudowana przez firmę Pittel & Brauseweter na rzece Kamenica pomiędzy miejscowościami Horní Smržovka i Plavy za pośrednictwem podziemnych dopływów napędzała pięć fabryk, ta elektrownia napędzająca tanvaldzkie przędzalnie bawełny

Mała elektrownia wodna

jest sytuowana samodzielnie. Ciśnieniowy rurociąg od wodnego zamku zawieszony pod żelazobetonowym mostem wpływa do pojemnika wyrównującego w kształcie wieży a stąd do dwu żeliwnych turbin wodnych wyprodukowanych w Austrii i Szwajcarii. Chodzi o unikaty techniczne, które są tak doskonałe, że obracają się i po prawie stu latach i to tak skutecznie, że dziś nie potrafimy nawet z pomocą komputerów wyprodukować doskonalszych. Eksploatację rozpoczęto tu 1 maja 1914 a elektrownia jest bez zmian czynna po dziś dzień.

PŘEHRADY Soušská přehrada

Údolní přehrada na Černé Desné v osadě Souš byla vystavěna v letech 1912-15 a zatopila plochu téměř 86 ha. Sypaná a dusaná hráz, nejširší z jizerskohorských přehrad (7,1 m), je dlouhá 364 m, vysoká 25 m, v základu široká 108 m a zadrží 7,5 milionů kubíků vody.

Přehrada Souš

Štolou byla propojena s přehradou na Bílé Desné. Ostatní přehrady měly hráze zděné a tak po protržení přehrady na Bílé Desné byla preventivně vypuštěna a zpevněna a po revizi konstrukce byla znovu naplněna v letech 1925-1927. Bývala oblíbenou rekreační destinací, poté, co byla v roce 1974 dokončena úprava vody, se stala rezervoárem pitné vody pro Tanvaldsko, Jablonecko a Železnobrodsko.

ZAPORY

Zapora Souš

Dolinná zapora na Czarnej Desnej w osadzie Souš została zbudowana w latach 1912-15 i zalała powierzchnię prawie 86 ha. Sypany i ugnieciony wał, najszerszy z zapór izerskich (7,1 m), - ma długość 364 m, wysokość 25 m, szerokość u podstawy 108 m i zatrzyma 7,5 milionów metrów sześciennych wody. Sztolnię została połączona z zaporą na Białej Desnej. Pozostałe zapory miały wały murowane a więc po przerwaniu zapory na Białej Desnej została prewentywnie

Zapora Souš

wypuszczona a po rewizji konstrukcji ponownie napełniona w latach 1925-1927. Była popularną destynacją rekreacyjną a następnie, jak w roku 1974 została dokończona oczyszczalnia wody, stała się rezerwuarem wody pitnej dla Ziemi Tanvaldskiej, Jabloneckiej i Żeleznobrodskiej.

Josefodolská přehrada

Největší a současně nejmladší přehradou v Mikroregionu Tanvaldsko je Josefodolská přehrada nad obcí Josefův Důl. Byla stavěna v letech 1976-1982 jako protipovodňové opatření na Kamenici a je opatřena velmi důmyslným technickým zařízením. Její dvě 44 m vysoké sypané hráze měří celkem 720 m, odběrná věž pro pitnou vodu je vysoká 60 m. Přehrada je propojena podzemní štolou s úpravnou vody v Bedřichově a proti protržení je hráz zabezpečena odpadním kanálem mimo těleso hráze. Zajímavý je i přepad ve tvaru betonového víru. Za zmínku stojí skutečnost, že podzemní štola z této přehrady odvádí pitnou vodu do Liberce napříč rozvodím mezi moři.

Josefodolská přehrada

Zapora Josefodolska

Największą a równocześnie najmłodszą zaporą w Mikroregionie Ziemia Tanwadska jest Zapora Josefodolska nad miejscowością Josefův Důl. Była budowana w latach 1976-1982 jako środek przeciwpowodziowy na rzece Kamenicy i jest wyposażona w pomysłowe urządzenie techniczne. Jej dwa sypane wały o wysokości 44 metrów wynoszą ogółem 720m, wieża służąca do odbioru wody pitnej ma wysokość 60m.

Zapora jest połączona sztolnią podziemną z oczyszczalnią wody w Bedřichovie a przeciwko przerwaniu wał jest zabezpieczony kanałem odpadowym znajdującym się poza korpusem wału. Interesujący jest również przepad w kształcie wiru betonowego. Na uwagę zasługuje rzeczywistość, że sztolnia podziemna odprowadza z tej zapory wodę pitną do Liberca na przełaj działami wodnymi między morzy.

Zapora Josefův Důl

Protržená přehrada v Desné

V nadmořské výšce 821 metrů bývala nejvyšše položenou přehradou v Jizerských horách. Kvůli nestabilnímu podloží byla projektována jako sypaná zemní hráz. Stavba byla zahájena v září 1912 a 18. listopadu 1915 slavnostně zkolaudována. Přehrada měla 17,5m vysokou a 172m dlouhou hráz, která měla zadržovat 400 tisíc krychlových metrů vody. Přestože byla napuštěna asi jen do poloviny, dne 18. září 1916 se protrhla. Voda zaplavila celé údolí, obec Desnou a velkou část Tanvaldska. Katastrofa si vyžádala 62 lidských životů a způsobila obrovské materiální škody. O místo nehody se začali zajímat turisté a přehrada na Bílé Desné se stala jednou z největších kuriozit Jizerských hor. V roce 1996 byla Protržená přehrada vyhlášena kulturní památkou. Obětím katastrofy byl v roce 1937 v Desné odhalen památník - dnes také kulturní památka. Podzemní kanál pod horským hřebenem,

Foto z roku 1916

Foto z roku 1916

ktej spojuje dvě údolí, je rovněž významnou technickou zajímavostí. Při záplavách měl odvádět přebytečné vody Bílé Desné do mohutnější a níže ležící přehrady Souš na Černé Desné.

Przerwana Zapora w Desnej

Najwyżej położona zapora wodna w Górach Izerskich znajdowała się na wysokości 821 metrów nad poziomem morza. Ze względu na niestabilne podłoże została zaprojektowana jako sypana grobla ziemna. Budowę rozpoczęto we wrześniu 1912 a 18 listopada 1915 uroczyscie została odebrana. Zapora miała wał o wysokości 17,5m i długości 172m, który miał zatrzymywać 400 000 metrów sześciennych wody. Pomimo tego, że została napełniona mniej więcej do połowy, w dniu

Protržená přehrada (2010)

Przerwana Zapora (2010)

18 września 1916 przerwała się. Woda zalała całą dolinę, miejscowość Desną i dużą część Ziemi Tanwaldzkiej. Katastrofa spowodowała śmierć 62 osób i wyrządziła olbrzymie szkody materialne. Miejscem wypadku zaczęli się interesować turyści i zapora na Białej Desnej stała się jednym z największych kuriozum Gór Izerskich. W roku 1996 została Przerwana Zapora ogłoszona zabytkiem kultury. Ofiarom katastrof postawiono w 1937 roku w Desnej pomnik – obecnie również zabytek kultury. Kanał podziemny pod grzbietem górskim, który łączy dwie doliny, jest również interesującą ciekawostką techniczną. Podczas powodzi miał odprowadzać nadmierne wody Białej Desnej do większej i położonej poniżej zapory Souš na Czarnej Desnej.

LÁZNĚ

Lázeňské budovy nemohou konkurovat takovým vodním dílům, jako jsou přehrady, navíc se mnohde ani nedochovaly, ale pro jejich souvislost s vodou připomeňme také historii lázeňství v tomto kraji. Mírně radioaktivní vodou ze studánky svatého Josefa léčil už věhlasný doktor Jan Josef Antonín Eleazar Kittel (1704-1783) v Šumburku (dnes Pěňčín - Krásná). Ve svém domě zvaném Burg provozoval kromě jiného i malé sanatorium s několika vanami.

SANATORIA

Budovy sanatorijne nie mogą konkurować takim dziełom wodnym, jakimi są zapory, oprócz tego często nie przetrwały, ale ze względu na ich powiązanie z wodą przypomnijmy również historię sanatoriów tego obszaru. Delikatnie radioaktywną wodą ze źródła Świętego Józefa leczył popularny doktor Jan Josef Antonín Eleazar Kittel (1704-1783) w Šumburku (dziś Pěňčín - Krásná). W swym domu zwanym Burg otworzył oprócz innego i małe sanatorium z kilkoma wannami.

Smržovka

Asi 100 m od torza někdejšího památníku císaře Františka Josefa I. v lesoparku vyvěrá za země Hartwigův pramen, který má údajně léčivé účinky. Jmenuje se podle místního lékaře Hartwiga Weisskopfa, který působil ve Smržovce v 1. polovině 19. století. Jako průkopník vodoléčby zde v roce 1839 se souhlasem vrchnosti založil „vodoléčebný ústav“. V roce 1847 vyšla ve Vídni jeho kniha „Teorie a metodika provádění vodoléčby“, ve stejném roce vznikly jeho vlastní malé smržovské lázničky. Ty ale „v těžkých časech“ zanikly. Hartwig Weisskopf je v roce 1858 znovu obnovil a léčil zde nemocné z blízkého okolí i vzdálené Prahy.

Smržovka

Około 100 m od ruin ówczesnego pomnika cesarza Franciszka Józefa I w parku leśnym wywiera z ziemi źródło, które ma ponoć właściwości lecznicze. Niesie ono nazwę miejscowego le-

karza Hartwiga Weisskopfa, który działał w Smržovce w 1. połowie XIX wieku. Jako pionier leczenia wodą w roku 1839 założył on za zgodą zwierzchności „Instytut Lecznictwa Wodnego“. W roku 1847 została wydana w Wiedniu jego książka „Teoria i Metodyka Wykonywania Lecznictwa Wodnego“, w tym samym roku powstało jego własne małe sanatorium smržovskie. Jednak zanikły one w „ciężkich czasach“. Hartwig Weisskopf wznowił je ponownie w roku 1858 i leczył tu chorych z bliskiej okolicy i znajdujące się dalej Pragi.

Desná

Velmi známé lázně byly na konci 19. století v provozu v Desné. Po vzoru Priessnitzových lázní v Jeseníku je v roce 1839 na pozemcích svého tchána založil Dr. Josef Schindler jako jedno z prvních zařízení toho druhu v Čechách. Úspěšně se zde léčily choroby kloubů, zejména pak dna. V bezprostředním okolí lázní zřídil Magdalenin park, dnes v těch místech stojí Riedlova vila. Lázně žily čilým společenským ruchem. Připomíná je pouze pamětní deska na základní škole.

Hartwigův pramen
Žródło Hartwig

Most v Kořenově „Na Mýtě“

Most „Na Mýtě“ Kořenov

Desná

Bardzo znane sanatorium znajdowało się pod koniec XIX wieku w Desnej. Na podstawie wzoru sanatorium Priessnitz w Jeseníku założył go w roku 183 na gruntach swego teścia Dr. Josef Schindler jako jedno z pierwszych urządzeń tego rodzaju w Czechach. Leczyły się tu z sukcesem choroby stawów, przede wszystkim artretyzm. W bezpośredniej okolicy sanatorium założył Park Magdaleny, obecnie stoi w tych miejscach willa Riedla. Sanatorium pulsowało ruchem towarzyskim. Przypomina nam to tylko tablica pamiątkowa na szkole podstawowej.

Kořenov

Poblíž tzv. Mléčné studánky v Dolním Kořenově na slabém sirném prameni, který byl znám již v roce 1785, postavil místní rodák August Neumann v roce 1843 první prosté vanové lázně. Další majitel, sklář Johan Riedel, nechal provést rozbor vody Mléčného pramínku, který potvrdil účinnost při léčbě chronických zánětů kloubů, štítné žlázy a neuralgie. V roce 1872 začal provozovat lázně ve velkém stylu. Nechal postavit

velký lázeňský dům (pozdější ubytovna továrny Cutisin), v jehož okolí byl založen park s vytápným skleníkem a vzácnými dřevinami. Kořenovské lázně však byly pouze módní záležitostí a po skončení boomu přírodního horského léčitelství na přelomu 19. a 20. století zanikly.

Kořenov

W pobliżu tzw. Źródła Mlecznego w Dolnym Kořenovie na słabym źródle siarczany, które było znane już w roku 1785, zbudował miejscowy rodak August Neumann w roku 1843 pierwsze proste sanatorium wannowe. Dalszy właściciel, szklarz Johan Riedel, dał wykonać analizę wody Źródła Mlecznego, która potwierdziła sukcesywność podczas procesu leczniczego chronicznego zapalenia stawów i neuralgii. W roku 1872 otworzył sanatorium w dużym stylu. Dał zbudować duży dom sanatoryjny (późniejszy hotel robotniczy fabryki Cutisin), w jego okolicy został założony park z wygrzewaną szklarnią i cennymi drzewami. Kořenovskie sanatorium było tylko modną kwestią a po skończeniu boomu przyrodniczego lecznictwa górskiego zanikło na przełomie XIX i XX wieku.

*Rozhledna Štěpánka
Punkt widokowy Štěpánka*

ROZHLEDNY

Rozhledna Štěpánka

(nadmořská výška 959 m)

Rozhledně na Příchovickém hřebenu se říká „královna jizerskohorských rozhleden“. Byla to první vyhlídková galerie v Jizerských horách a byla postavená na počest místodržitele Království českého, rakouského arcivévody Štěpána. Inspirován barokními vyhlídkami (zejména Allainovou vyhlídkou pod horou Tábor v Českém ráji) ji navrhl stavitel knížete Kamila Rohana Josef Pruvot. Kníže Rohan tuto stavbu financoval. Základní kámen byl položen v roce 1847. Byl však postaven pouze základ rozhledny se vchodem. Práce byly pozastaveny a torzo stálo nad Tesařovem celých 40 let. Udržoval ho Německý horský spolek, který roku 1888 k vyhlídkové plošině přistavěl věž v neogotickém slohu. Rozhledna byla otevřena v roce 1892.

PUNKTY WIDOKOWE

Punkt widokowy Štěpánka/Szczepanka

(na wysokości 959 m n.p.m.)

Punkt widokowy na Příchovickim grzbiecie otrzymał nazwę „królowa izerskich punktów widokowych“. Była to pierwsza galeria widokowa w Górach Izerskich i została zbudowana ku czci namiestnika Królestwa Czeskiego, austriackiego arcyksięcia Szczepana. Inspirowany widokami barokowymi (przede wszystkim punktem widokowym Allaina pod górą Tábor w Raju Czeskim) projektował ją budowniczy księcia Kamila Rohana Josef Pruvot. Książę Rohan finansował tę budowlę. Kamień węgielny został położony w roku 1847. Jednak została zbudowana tylko podstawa punktu widokowego z wejściem. Prace zostały wstrzymane a tors stał nad Tesařovem całych 40 lat. Utrzymywało go Niemieckie Stowarzyszenie Górskie, które dobudowało w roku 1888 do platformy widokowej wieżę w stylu neogotyku. Punkt widokowy został uruchomiony w roku 1892.

Rozhledna Špičák

(nadmořská výška 831 m)

Osmnáct metrů vysokou kamennou rozhlednu podle projektu Roberta Hemmricha postavěl v roce 1909 horský spolek, tentokrát jeho albrechtický odbor. K slavnostnímu otevření došlo v roce 1909. Za rok k ní byla přistavěna restaurace, současnou podobu dostal objekt v roce 1930. Dnes je Špičák vyhledávaným střediskem zimních sportů.

Na severním svahu hory od Albrechtic je řada lyžařských sjezdovek a vleků. Pro jejich uživatele byla na trati Smržovka - Josefův Důl zřízena železniční zastávka Tanvaldský Špičák.

Punkt widokowy Špičák

(na wysokości 831 m n.p.m.)

Kamienny punkt widokowy o wysokości osiemnaście metrów zbudowało w roku 1909, według projektu Roberta Hemmricha stowarzyszenie górskie, tym razem jego oddział albrechticki.

*Rozhledna na tanvaldském Špičáku
Punkt widokowy na tanvaldském Špičáku*

Do uroczystego otwarcia doszło w roku 1909. Za rok została do niego dobudowana restauracja, obecny charakter otrzymał obiekt w roku 1930. Obecnie jest Špičák popularnym ośrodkiem sportów zimowych. Na północnym zboczu gór od strony Albrechtic znajduje się cały szereg nartostrad i wyciągów. Dla ich użytkowników został umieszczony na trasie Smržovka - Josefův Důl przystanek kolejowy Tanvaldski Špičák.

Rozhledna na Černé studnici

(nadmořská výška 869 m)

Výstavba 26 metrů vysoké kamenné rozhledny a s ní sousedící stylové chaty zahájil Německý horský spolek podle projektu tehdy již známého architekta Roberta Hemmricha v roce 1904. Zdi věže jsou 160 cm silné a byly použity žulové kvádry až 3 tuny těžké. Slavnostní otevření se konalo již za rok, v srpnu 1905. Místo bylo turisty velmi navštěvované a tak musela být chata

*Rozhledna na Černé Studnici
Punkt widokowy Černá Studnice*

několikrát rozšiřována.

Určitou raritou bývala malá botanická zahrádka před chatou, zřízená Rudolfem Gelingem a Rudolfem Wünschem z Jablonce nad Nisou. V ní mohli zájemci poznávat typické jizerskohorské byliny. Bylo zde také arboretum založené v roce 1925, to však po 2. světové válce zpustlo. Lesy ČR ho pro obdivovatele zajímavých stromů nedávno obnovily.

Punkt widokowy w Černej studnici

(na wysokości 869 m n.p.m.)

Budowę kamiennego punktu widokowego o wysokości 26 metrów i sąsiadujące z nim stylowe schroniska zaczęło budować Niemieckie Stowarzyszenie Górskie według projektu znanego architekta Roberta Hemmricha w roku 1904. Mury wieży mają grubość 160 cm i są zbudowane aż z 3 tonowych granitowych bloków kamiennych.

Do uroczystego otwarcia doszło już za rok w sierpniu 1905. Miejsce było bardzo odwiedzane przez turystów a więc schronisko musiało być kilkakrotnie rozszerzane. Pewnym rarytasem był mały ogródek botaniczny przed schroniskiem, założony przez Rudolfa Gelinga i Rudolfa Wünscha z Jablonca nad Nisou. Można w nim było poznawać typowe zioła Gór Izerskich. Było tu również arboretum założone w roku 1925, jednak po 2. wojnie światowej zostało ono opuszczone. Lasy RCZ odnowiły go niedawno dla miłośników ciekawych drzew.

ŽELEZNIČNÍ MOSTY A NÁDRAŽÍ

Viadukt ve Smržovce

Tato atraktivní stavebně-technická památka byla stavěna v roce 1893 -1894. Ke stavbě byla použita žula, která splňovala potřebné nároky na pevnost i vzhled. Na stavbě se podíleli zkušení mostaři a tuneláři z Itálie. Viadukt je dlouhý 123,5 m, vysoký 26,5 m, s rozpětím hlavních oblouků 12 m. Pod jedním z jeho devíti oblouků

vede strmě stoupající silnice. V posledních letech už nebyl most v dobrém technickém stavu a vyžadoval opravu. V roce 2009 byl rekonstruován.

MOSTY KOLEJOWE I DWORCE

Wiadukt w Smržovce

Ten atrakcyjny zabytek budownictwa technicznego był budowany w latach 1893 -1894. Przy budowaniu użyto granit, który spełniał potrzebne warunki trwałości i wyglądu. Przy budowie pracowali doświadczeni budowniczowie mostów i tunelów z Włoch. Wiadukt ma długość 123,5 m, wysokość 26,5 m, z rozpięciem łuków głównych 12 m. Pod jednym z jego dziewięciu łuków prowadzi stroma szosa. Ostatnio most nie był już w dobrym stanie technicznym i wymagał naprawy.

Most přes Jizeru

Unikátní technickou památku najdeme na trati v úseku mezi Kořenovem a Harrachovem - Mýtinami. Pod kořenovským nádražím překonává

Viadukt ve Smržovce

Wiadukt Smržovka

Most přes Jizeru v Kořenově

Most przez Izerę Kořenov

železnice kamenité řečiště Jizery a postavit viadukt ve výšce 25 m nebylo s tehdy dostupnou technikou jednoduché. Za viaduktem vjíždí vlak rovnou do 280 m dlouhého tunelu.

Most przez Izerę

Unikatowy zabytek techniczny znajdziemy na trasie na odcinku pomiędzy Kořenovem i Harrachovem - Mýtinami. Pod kořenovským dworcem pokonuje kolej kamienne koryto rzeki Izery a zbudowanie wiaduktu na wysokości 25 m nie było łatwe z ówczesną techniką. Za wiaduktem pociąg wjeżdża prosto do tunelu o długości 280 m.

Most přes Jizeru v Martinském údolí

sice není železniční, do této brožury ale patří, protože má být rovněž prohlášen za kulturní památku. Byl postaven zřejmě v roce 1901 Antonem Dähmelem z Jelení Hory, neboť je obdobou mostu, kterým jmenovaný stavitel v roce 1901 překlenul Jizeru o čtyři kilometry výše a který spojoval Jizerku a Orle. Ten již

bohužel od roku 1979 nestojí, ale nahradila ho alespoň dřevěná lávka. Železobetonový most v Martinském údolí i jako připomínka zbořeného mostu dosud stojí, zatím ale není v dobrém stavu.

Most przez Izerę w Martinskiej dolinie

co prawda nie jest kolejowy, ale należy do tej broszurki, ponieważ ma być ogłoszony zabytkiem kultury. Został zbudowany w roku 1901 przez Antona Dähmela z Jeleniej Góry, jest rodzajem mostu, dzięki któremu mianowany powyżej budowniczy przerzucił most przez Izerę o cztery kilometry wyżej i który łączył Jizerkę i Orle. Nie istnieje on już niestety od roku 1979, lecz zastąpiła go przynajmniej kładka drewniana. Żelazo betonowy most w Martinskiej dolinie i jako przypomnienie zburzonego mostu stoi do dziś, ale na razie jednak nie jest w dobrym stanie.

Železniční stanice Tanvald

Roku 1875 dorazila do Tanvaldu odbočka Jiho-severoněmecké spojovací dráhy ze Železného

Brodu, staniční budovu však postavila v roce 1893 až Společnost Liberecko – jablonecko-tanvaldské dráhy (založená v roce 1888) jako koncové nádraží své trati z Jablonce. Od roku 1902 odtud vyjížděla ozubnicová dráha do Jelení Hory. Budova byla v letech 2002 - 2004 rekonstruována.

Stacja kolejowa Tanvald

W roku 1875 dotarła do Tanvaldu linia południowo – północnej kolei z Żelaznego Brodu, budynek stacji kolejowej zbudowała jednak až w roku 1893 Spółka Liberecko – Jablonecko-Tanvaldckie Koleje (założone w roku 1888) jako końcowy dworzec swojej trasy z Jablonca. Od roku 1902 wyjeżdżała stąd kolej zębata do Jeleniej Góry. Budynek zrekonstruowano w latach 2002 - 2004.

Železniční stanice Dolní Polubný

Tato budova je dnes jediná, kde se zachovalo architektonické secesní řešení, typické pro jejího projektanta architekta Eduarda Kramera. Byla postavena v roce 1902, v současné době není využívána.

Stacja kolejowa Dolní Polubný

Budynek jest dziś jedynym, w którym przetrwało architektoniczne rozwiązanie secesyjne, typowe dla jego projektanta architekta Eduarda Kramera. Został zbudowany w roku 1902, obecnie nie jest wykorzystywany.

Železniční stanice Kořenov

Eduard Kramer navrhl secesní fasádu i pro tuto budovu, zdobila ji však jen od roku 1902 do šedesátých let minulého století, kdy byla rekonstruována. Mezi kulturní památky byla zařazena díky vodárně se studnou, výtopně, budově dílen, točně, váze a obrysnici.

Stacja kolejowa Kořenov

Eduard Kramer projektował fasadę secesyjną również i dla tego budynku, ozdabiała

go jednak tylko od roku 1902 do lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy to został zrekonstruowany. Do spisu zabytków kultury został włączony dzięki wieży ciśnień ze studnią, parowozowni, budynkiem warsztatów, obrotnicą, wagą i skrajnikiem ładunkowym.

Smržovka dolní nádraží

Západně od staniční budovy se nachází budova, která byla stavěna pro firmu Johann Priebisch dědicové v letech 1903 -1905 jako hlavní sklad bavlny a pro vykládku uhlí při kolejišti. Kromě dílenské a administrativní budovy a roubeného skladiště je zde uhelné silo, do jehož roubeného patra zajižděly vagony pomocí točny. Stavby ve stylu německé secese jsou dochovány v původním stavu s mnoha řemeslnými detaily.

Smržovka dworzec dolny

W kierunku zachodnim od budynku stacji znajduje się budynek, który został zbudowany dla firmy Johann Priebisch w latach 1903 -1905 jako główny magazyn bawełny i jako miejsce rozładunku węgla obok urządzenia kolejowego. Oprócz budynku warsztatów i administracji i drewnianego magazynu jest tu zasobnik węglowy, do którego drewnianego piętra wjeżdżają wagony za pomocą obrotnicy. Budynki w stylu secesji niemieckiej przetrwały w pierwotnym stanie z szeregiem szczegółów rzemieślniczych.

Zříceniny hradu Návarov

Ruiny zamku Návarov

HISTORICKÁ ARCHITEKTURA

Zřícenina hradu Návarov

Kdysi téměř nedobytný hrad je připomínán už v roce 1365. Prvním držitelem byl pravděpodobně Adam z Heřmanic, řečený Navarov. Později byl hrad v držení Jana Čucha z Zásady, Mikuláše Zajíce z Hazmburka, po nějaký čas patřil i Albrechtu z Valdštejna, vévodovi Frýdlantskému. V roce 1643 dobyli hrad Švédové a rok nato ho nechal císař Ferdinand III. rozbořit, protože se obával, že by se v něm Švédové mohli znovu usadit. V dnešní době jsou zachovány zbytky zdí paláce, stropy sklepení a stopy obranného systému.

ARCHITEKTURA HISTORICZNA

Ruiny zamku Návarov

Kiedyś prawie nie do zdobycia zamek a wzmianka o nim pochodzi już z roku 1365. Pierwszym właścicielem był prawdopodobnie Adam z Heřmanic, zwany Navarov. Później był zamek własnością Jana Čucha z Zásady, Mikuláša Zajíce z Hazmburka, należał też pewien okres do

Albrechta von Wallenstein, wojewody Frýdlantskiego. W roku 1643 zdobyli zamek Szwedzi a o rok później nakazał go cesarz Ferdinand III. zburzyć, ponieważ się obawiał, że Szwedzi mogliby się w nim ponownie osadzić. Do czasów obecnych przetrwały resztki murów zamku, stropy sklepienia i resztki systemu obronnego.

Zámek Návarov

Barokní zámek se svou zahradou patří, stejně tak jako zbytky hradu, mezi kulturní památky kraje. Zdrojem materiálu pro jeho stavbu byl chátrající objekt nedaleko stojícího hradu. Dnes je v zámku provozován penzion.

Pałac Návarov

Barokowy pałac wraz ze swym ogrodem należy, podobnie jak resztki zamku, do zabytków kultury województwa. Źródłem materiału na jego budowę był rozpadający się obiekt znajdującego się niedaleko zamku. Obecnie w zamku znajduje się pensjonat.

Zámek Návarov

Zamek Návarov

Pilíř zříceného návarovského mostu
Filar zburzonego mostu Návarov

Silniční most

Kamenný dvouobloukový most přes Kamenici v Návarově se zřítíl v roce 1955. Dnes z něj zbylo jen torzo středního pilíře. Most byl v minulosti pravděpodobně zdoben sochou sv. Jana Nepomuckého, která dnes stojí u zámku.

Most drogowy

Kamienny dwu łukowy most przez Kamenicę w Návarovie zburzył się w roku 1955. Obecnie został z niego tylko tors filaru średniego. Most był kiedyś prawdopodobnie ozdobiony statuą Jana Nepomucena, która znajduje się obecnie obok pałacu.

Zámeček ve Smržovce

Byl postaven na počátku 18. století a patřil rodu Walderode. Sloužil vrchnosti jako letní sídlo. Vedle něj stál dům pro úřednictvo s vrchnostenskou kanceláří. V Zámečku je dnes Kulturní středisko, Muzeum místní historie, výstavní a obřadní síň.

Zameczek w Smržovce

Został zbudowany na początku XVIII wieku i należał do rodu Walderode. Służył państwu jako

Zámeček ve Smržovce

Zamek w Smržovce

siedziba letnia. Obok niego stał dom dla urzędników z biurem administracyjnym. W zameczku znajduje się dziś Ośrodek Kultury, Muzeum Historii Miejskiej, pomieszczenie wystawowe i ceremonialne.

Riedlova vila

Pro svou rodinu ji v letech 1893 -1894 podle vzoru severoitalských reprezentačních sídel nechal postavit Josef Riedel mladší. První Vánoce v ní jeho rodina slavila v roce 1894. V současné době je zde umístěna mateřská škola, Kulturní a informační středisko s výstavní síní, Muzeum historie Desné a Městská knihovna.

Willa Riedla

Dał ją zbudować dla swej rodziny w latach 1893 -1894 według wzoru północno włoskich siedzib reprezentacyjnych Josef Riedel młodszy. Pierwsze święta Bożego Narodzenia obchodziła w niej jego rodzina w roku 1894. Obecnie znajduje się tu Przedszkole, Ośrodek Kultury, Centrum Informacyjne z salą ceremonialną, Muzeum Historii Desnej i Biblioteka Miejska.

Riedlova vila
Willa Riedla

Tanvaldská radnice

Tanvaldská radnice

Nejreprezentativnější budovou Tanvaldu je v současné době budova radnice. Stavba v secesním stylu vznikla v letech 1908-1909, čtyři roky po povýšení Tanvaldu na město.

Za pozornost stojí barevné okenní vitráže na schodišti a ve velké zasedací síni. Město nechalo radnici rekonstruovat v roce 1993.

Ratusz tanvaldski

Najbardziej reprezentacyjnym budynkiem Tanvaldu jest obecnie Ratusz. Budynek w stylu secesyjnym powstał w latach 1908-1909, cztery lata po nadaniu dla Tanvaldu praw miejskich. Na uwagę zasługują kolorowe witraże okienne na schodach i w dużej sali obrad. Miasto zrekonstruowało Ratusz w roku 1993.

INDUSTRIÁLNÍ ARCHITEKTURA

Prádelna bavlny ve Velkých Hamrech - Mezivodí

Byla to jedna z prvních etážových přádelen v Rakousko - Uhersku. Její stavbu zahájil Theo-

Ratusz - Tanvald

dor von Liebieg jr. po požáru svárovské přádelny v roce 1905. Provoz v ní byl zahájen v roce 1907. Je zajímavá svým modernistickým architektonickým pojetím odlišným od staveb v regionu a kromě přístavby výtahu je dochována bez stavebních změn. Textilní výroba zde již byla ukončena.

ARCHITEKTURA INDUSTRIALNA Przędzalnia bawełny w Velkich Hamrach - Mezivodí

Była to jedna z pierwszych przędzalni piętrowych w Austro - Węgrach. Jej budowę rozpoczął Theodor von Liebieg po pożarze svárovské přádelni w roku 1905. Eksploatację rozpoczęto w niej w roku 1907. Jest interesująca ze względu na styl modernistyczny, odróżniający ją od budowli w regionie a oprócz dobudowanego wyciągu przetrwała bez zmian budowlanych. Produkcja tekstylna już została w niej zakończona.

„Kláster” ve Smržovce

Největší přádelna firmy Johann Priebisch Erben byla stavěna v letech 1895 - 1896. Má bohaté štukové a kamenné architektonické členění fasád a díky nim si vysloužila označení „Kláster”. Fasády jsou prací Carla Dauta. Na kotelně je dochován architektonizovaný 58 metrů vysoký komín. V přádelně se již nepracuje.

„Klasztor” w Smržovce

Największą przędzalnią firmy Johann Priebisch Erben był budynek z lat 1895 - 1896. Ma bogate stiukowe i kamienne rozczłonkowane architektonicznie fasady a dzięki nim otrzymała ona nazwę „Klasztor”. Fasady pochodzą z dzieła Carla Dauta. Na kotłowni przetrwał architektonicznie interesujący komin mający 58 metrów. W przędzalni już się nie pracuje.

„Obnovená” přádelna ve Smržovce

V letech 1909 - 1912 se ji rozhodla postavit firma Johann Priebisch Erben na stejném mís-

tě, na kterém v roce 1908 vyhořela první přádelna ve Smržovce z roku 1836. Stavba podle projektu W. Lossowa a M. H. Kühna ve svém podzemí skrývá od roku 1913 vodní turbíny. Ani tato budova není pro textilní průmysl v současné době využívána.

„Odnowiona” przędzalnia w Smržovce

W latach 1909 - 1912 zdecydowała się firma Johann Priebisch Erben zbudować w tym samym miejscu przędzalnię, w którym w roku 1908 spaliła się pierwsza przędzalnia w Smržovce z roku 1836. Budynek według projektu W. Lossowa i M. H. Kühna ukrywa w swych podziemiach od roku 1913 turbinę wodną. Ani ten budynek nie jest wykorzystywany obecnie przez przemysł tekstylny.

Továrna na výrobu dřevěného zboží v Jiřetíně pod Bukovou

Se stavbou se začalo v roce 1907. Nejzajímavější část továrního komplexu je třípodlažní

Obnovená přádelna ve Smržovce

„Odnowiona” przędzalnia w Smržovce

Továrna Detoa v Jiřetíně pod Bukovou

železobetonová výrobní budova, postavená podle projektu architekta Roberta Hemmricha ve stylu mezi klasicizmem a art deco, čímž získala svou finální symetrickou formu.

Fabryka do produkcji przedmiotów drewnianych w miejscowości Jiřetín pod Bukovou

Budowę rozpoczęto w roku 1907. Najbardziej interesującą częścią kompleksu fabrycznego jest trzypiętrowy żelazo betonowy budynek produkcyjny, zbudowany według projektu architekta Roberta Hemmricha w stylu pomiędzy stylem klasycystycznym i art deco, uzyskując w ten sposób swoją finałową symetryczną formę.

SAKRÁLNI ARCHITEKTURA

Kostel sv. Martina ve Zlaté Olešnici

Nejstarší církevní památkou v mikroregionu je římskokatolický kostel sv. Martina, chráněná architektonická památka, která na obec shlíží již od poloviny 16. století. O tomto místě se traduje, že zde stával dřevěný křesťanský kostelík, který byl podle některých zpráv vybudován již v roce 1033.

Fabryka Detoa Jiřetín pod Bukovou

ARCHITEKTURA SAKRALNA

Kościół św. Marcina w Złotej Oleśnicy

Najstarszym zabytkiem kościelnym w mikroregionie jest rzymskokatolicki kościół św. Marcina, chroniony zabytek architektoniczny, który spogląda na miejscowość już od połowy XVI wieku. O tym miejscu się opowiada, że stał tu drewniany kościółek katolicki, który na podstawie niektórych opowieści był zbudowany już w roku 1033

Kostel sv. Václava v Harrachově

Na místě původní dřevěné kaple stál od roku 1788 dřevěný kostel sv. Václava. V letech 1822 - 1828 byl na jeho místě postaven zděný empírový kostel s částečně skleněným oltářem. Tento nádherný a ojedinělý empírový oltář pochází z roku 1864. Velký skleněný barokní lustr je z roku 1828 a je společně s oltářem důkazem bohaté sklářské minulosti Harrachova.

Kościół św. Wacława w Harrachowie

W miejscu pierwotnej kaplicy drewnianej stał od roku 1788 kościół drewniany św. Wacława. W latach 1822 - 1828 został zbudowany

Kostel sv. Martina ve Zlaté Olešnici

Kościół św. Marcina w Złotej Oleśnicy

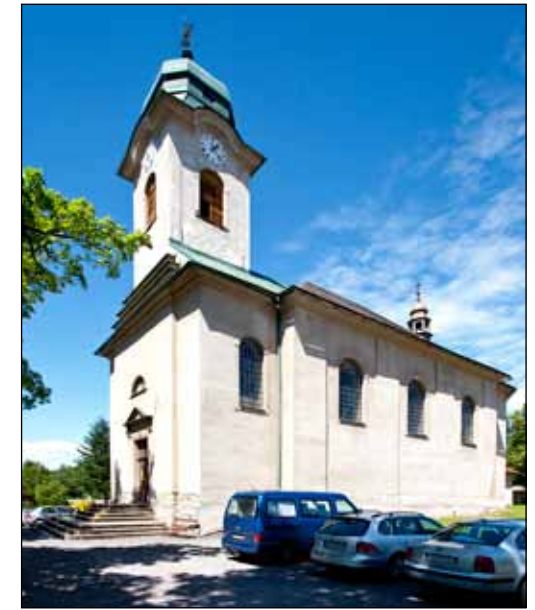
na jeho místě murowany kościół empírový z częściowo szklanym ołtarzem. Ten prześliczny i wyjątkowy ołtarz empírový pochodzi z roku 1864. Duży szklany żyrandol barokowy pochodzi z roku 1828 i razem z ołtarzem jest dowodem bogatej przeszłości szklarskiej Harrachova.

Kostel sv. Víta v Příchovicích

Základní kámen byl položen v roce 1821, pro nedostatek peněz však byla stavba na více než 30 let přerušena. Posléze byla svěřena architektu Josefu Pruvotovi, který ji v pseudorománském slohu dokončil v roce 1862. Padesát pět metrů vysoká věž tvoří výraznou krajinnou dominantu.

Kościół św. Wita w Příchovicach

Kamień węgielny został położony w roku 1821. Ze względu na niedostatek pieniędzy została wstrzymana budowa na ponad 30 lat. Następnie została budowa powierzona architektowi Josefowi Pruvotowi, który dokończył ją w stylu pseudoromańskim w roku 1862. Wieża o wysokości pięćdziesięciu pięciu metrów jest wyraźnym dominantem krainy.

Kostel sv. Václava v Harrachově

Kościół św. Wacława w Harrachowie

Kostel sv. Archanděla Michaela ve Smržovce

Byl postaven v letech 1767-1781 A. K. Schmidtem a patří k nejhodnotnějším církevním stavbám v oblasti, má i cenné vnitřní vybavení. Kostel byl v roce 1967 značně poškozen požárem, při kterém se roztavil i původní zvon. V roce 2004 byl kostel zařazen do Programu zachrany architektonického dědictví ČR.

Kościół św. Archanioła Michaela w Smržovce

Został zbudowany w latach 1767-1781 przez A. K. Schmidta i należy do najbardziej cennych budowli kościelnych tego obszaru, ma cenne wyposażenie wewnętrzne. Kościół był znacznie uszkodzony przez pożar w roku 1967, podczas którego roztopił się i pierwotny dzwon. W roku 2004 umieszczono kościół na listę Programu Ratowania Dziedzictwa Architektonicznego RCZ.

Kostel sv. Františka z Pauly v Albrechticích

Základní kámen byl položen v roce 1779 a kostel byl dokončen za pět let. Původně byl

*Kostel sv. Víta v Příchovicích
Kościół św. Wita, Příchovice*

*Interier kostela sv. Víta
Interier kościoła św. Wita*

*Albrechtice kostel sv. Františka z Pauli
Kościół św. Franciszka, Albrechtice*

*Interier kostela sv. Františka z Pauli
Interier kościoła św. Franciszka*

zasvěcen sv. Vavřinci. Teprve poté, co patronát převzal hrabě Desfours, byl na jeho přání zasvěcen Františku de Paula. Za pozornost stojí varhany, které pro kostel postavil zdejší rodák Josef Prediger – tehdy nejuznávanější stavitel varhan v Čechách. Římsko-katolický kostel je významný svou pseudobarokní štukovou výzdobou.

Kościół św. Franciszka de Paula w Albrechticach

Kamień węgielny został położony w roku 1779 a kościół został dokończony za pięć lat. Pierwotnie był pod wezwaniem św. Wawrzyńca. Dopiero potem, jak patronat nad nim przyjął hrabia Desfours, na jego życzenie został poświęcony Franciszkowi de Paula. Na uwagę zasługują organy, które wykonał dla kościoła tutejší rodák Josef Prediger – ówczesny najpopularniejszy wykonawca organów w Czechach. Rzymskokatolicki kościół jest znany dzięki stiuku pseudobarokowemu.

Kostel Proměnění Páně v Josefově Dole

Jednolodní pseudogotický kostel Proměnění Páně byl postaven v letech 1862 - 1865. Zvon pořídila významná sklářská rodina Riedelů a věnovala i lustr. Z vnitřního zařízení jsou nejceněnější tři oltářní obrazy od Wilhelma Kandlera. V roce 1996 byl kostel po celkové obnově exteriéru a interiéru znovu vysvěcen.

Kościół Przemiany Pańskiej w Josefovym Dole

Jednonawowy pseudogotycki kościół Przemiany Pańskiej został zbudowany w latach 1862 - 1865. Dzwon i żyrandol ufundowała znana rodzina szklarska Riedel. Z wyposażenia wewnętrznego są najcenniejsze trzy obrazy ołtarzowe z malarstwa Wilhelma Kandlera. W roku 1996 po ogólnej odnowie zewnętrznej i wewnętrznej kościół ponownie wyświęcono.

Kostel sv. Františka z Assisi v Tanvaldu - Šumburku

Základní kámen k jeho stavbě byl položen v roce 1899. Slavnostní vysvěcení kostela se konalo 15. srpna 1901. Jméno Františka z Assisi nese od roku 1918. Do té doby byl znám pod názvem Jubilejní kostel císaře Františka Josefa I. Zvony z věže byly za druhé světové války zkonfiskovány. V roce 1993 získal šumberský kostel dva nové zvony. Stavba se stala chráněnou kulturní památkou.

Kościół św. Franciszka z Azizy w Tanwaldzie - Šumburk

Kamień węgielny pod jego budowę położono w roku 1899. Uroczyste wyświęcenie odbyło się dnia 15 sierpnia 1901. Imię Franciszka z Azizy nosi od roku 1918. Do tego czasu był znany pod nazwą Kościół Jubileuszowy Cesarza Franciszka Józefa I. Podczas drugiej wojny światowej skonfiskowane zostały dzwony z wieży. W roku 1993 uzyskał szumberski kościół dwa nowe dzwony. Budowla stała się chronionym zabytkiem kultury.

Kaplička sv. Alžběty v Harrachově

Původně dřevěná kaplička sv. Alžběty v Novém Světe v Harrachově byla nově vystavěna z kamene v letech 1899 - 1901 v pseudogotickém slohu. Je zdobená vitrážemi z konce 19. století. Její zvláštností je oltář z benátských zrcadel a skleněný zvon s dřevěným srdcem obaleným kůží. Je 50 cm vysoký a váží 10 kg.

Kapliczka św. Elżbiety w Harrachovie

Pierwotnie drewniana kapliczka św. Elżbiety w części Nowy Świat w Harrachovie otrzymała przebudowę kamienną w latach 1899 - 1901 w stylu pseudogotyckim. Jest ozdobiona witrażami z końca XIX wieku. Jej atrakcją jest ołtarz z zwierciadeł weneckich i szklany dzwon z sercem drewnianym owiniętym skórą. Ma wysokość 50 cm i waży 10 kg.

*Kostel sv. Archanděla Michaela ve Smržovce
Kościół Anioła Michaela Michaela, Smržovka*

*Interier kostela sv. Archanděla Michaela
Interier kościoła Anioła Michaela*

*Kostel sv. Václava ve Velkých Hamrech
Kościół św. Wacława, Velké Hamry*

*Kaple v Kořenově
Kaplica Kořenov*

*Kostel sv. Františka z Assisi v Tanvaldě
Kościół Franciszka z Azizy, Tanvald*

*Interier kostela sv. Františka z Assisi
Interier kościoła św. Franciszka z Azizy*

*Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Desné
Kościół Naniebowzięcia Panny Marii, Desná*

*Kostel Proměnění Páně v Josefově Dole
Kościół Przemiany Pańskiej, Josefův Důl*

Kaplička sv. Alžběty v Harrachově

Kapliczka św. Elżbiety, Harrachov

Kaple Navštívení Panny Marie v Karlově

V osadě Karlov, patřící dnes k Josefově Dolu, stojí kamenná kaple Navštívení Panny Marie se „záračnou studánkou“, která získala věhlas jako poutní místo. Nedaleko studánky byla roku 1762 postavena dřevěná kaple, kterou později nahradila kaplička kamenná.

Kaplica Nawiedzenia Panny Marii w Karlovie

W osadzie Karlov, należącej dziś do Josefovego Dolu, stoi kaplica kamienna Nawiedzenia Panny Marii z „cudownym źródłem“, która uzyskała popularność jako miejsce pielgrzymkowe. Niedaleko źródła została zbudowana w roku 1762 drewniana kaplica, którą zastąpiła później kapliczka kamienna.

Kaple v Tesařově

Na nejvyšším místě Krkonošské silnice, spojující Jablonecko s Krkonošemi, je zdaleka viditelný symbol této oblasti – nízká osmib-

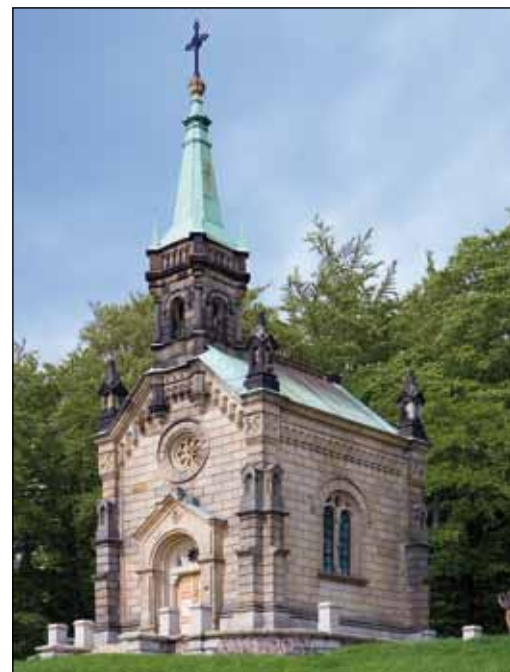
Kaple Navštívení Panny Marie v Karlově

Kaplica Nawiedzenia Panny Marii, Karlov

ká kaple s bělostnými zdmi, v noci nasvícená reflektory. Patřila německým evangelíkům z okolních vsí, kteří se od roku 1903 scházeli v nedaleké chatě Zvonici. Ti si o 5 let později chtěli postavit vlastní modlitebnu. Projekt vypracoval berlínský architekt sakrálních staveb profesor Otto Bartning. Základní kámen byl položen v květnu roku 1909 a vysvěcena byla za necelé čtyři měsíce.

Kaplica w Tesařovie

Na najwyższym miejscu Drogi Karkonoskiej, łączącej Ziemię Jablonecką z Karkonoszami, jest widoczny z daleka symbol tego obszaru – niska ośmioboczna kaplica z białymi murami, w nocy naświetlana reflektorami. Należała do niemieckich ewangelistów z okolicznych wsi, którzy spotykali się od roku 1903 w niedalekim obiekcie Dzwonnicy. Chcieli oni zbudować dla siebie o 5 lat później własny dom modlitw. Projekt wykonał berliński architekt budowli sakralnych profesor Otto Bartning. Kamień węgielny

Riedlova hrobka

Grobowiec Riedla

został położony w maju roku 1909 a poświęconą została ona za niecałe cztery miesiące.

Riedlova hrobka

Pro „sklářského krále“ Josefa Riedla byla v roce 1890 stavitelem Adolfem Bürgerem z Liberce postavena pseudogotická kaple s hrobkou na svahu za sklárnou. Postupně do ní byly uloženy i ostatky několika dalších příslušníků početné rodiny Riedlů. Po vystěhování rodiny v roce 1945 se o hrobku nikdo nestaral. Neušla ani pozornosti vandalů a byla vykradena. Ostatky Riedlů byly uloženy do jiného rodinného hrobu v Horním Polubném.

Grobowiec Rodu Riedl

Dla „króla szklarskiego“, Josefa Riedla zbudowana została w roku 1890 przez budowniczego Adolfa Bürgera z Liberca pseudogotycka kaplica z grobowcem na wzgórzu za szklarnią. Stopniowo pochowano w niej i zwłoki kilku dalszych członków licznej rodziny Riedl. Po wyprowadzeniu się rodziny w roku 1945 nikt nie

Mauzoleum v Albrechticích

Mauzoleum Albrechtice

dbał o grobowiec. Nie uniknął ani uwadze wandalów i została wykradziona. Zwłoki rodziny Riedl zostały przeniesione do innego grobowca rodzinnego w miejscowości Horní Polubný.

Mauzoleum v Albrechticích

Mohutné mauzoleum s kopulí na místním hřbitově nechal postavit syn Johanna Schowanka, zakladatele firmy na výrobu dřevěných perel a hraček v Jiřetíně, dnes známou pod názvem Detoa s.r.o. Albrechtice. Johann Schowanek zemřel v roce 1934 ve věku 67 let a přál si být pohřben právě zde.

Mauzoleum w Albrechticach

Olbrzymie mauzoleum z kopułą na miejscowym cmentarzu dał zbudować syn Johanna Schowanka, założyciela firmy do produkcji pereł drewnianych i zabawek w Jiřetíně, dziś znaną pod nazwą Detoa s.r.o. Albrechtice. Johann Schowanek zmarł w roku 1934 w wieku 67 lat i życzył sobie, aby go pochowano właśnie tu.

Roubené stavení s pobíjeným štítem, typické stavení z podhůří Jizerských hor.

Budynek drewniany z pobitym szczytem, typowy na podgórzu Gór Izerskich

Jeden z posledních objektů domácí brusírny stojí v Josefově Dole

Jeden z ostatních objektů chalupnictva w Josefovym Dole

LIDOVÉ STAVITELSTVÍ

Podhůří Jizerských hor patří k pokladnicím lidové architektury. Roubená stavení v této oblasti nejsou sice doplněna zdobnými prvky typickými pro vnitrozemí, ale právě jednoduchost, účelnost a přizpůsobení klimatickým podmínkám a jejich začlenění v terénu z nich činí významný krajinný prvek. Štíty chalup i roubená přízemí jsou pobíjena prkny a krycími lištami, stavení mají malá okna, řada z nich má typické vikýře do straně pro snadnější uskladnění sena. Původní rozptýlenou zástavbu najdeme v každé obci regionu,

k nejvýznamnějším patří osady Jizerka nebo Mariánská Hora. Zachovalo se i několik roubených stavení, v nichž byla domácí brusírna skla. Domácká výroba byla v počátcích industrializace oblasti často jediným zdrojem výdělku, proto u velké části stavení vznikaly drobné stavby mačkáren skla s typickým vysokým komínem a střešním větrákem. Velká většina chalup i těchto drobných staveb dnes slouží jako rekreační objekty a především díky tomu se zachovaly do dnešních dnů, i když některé stavební zásahy jsou nevhodné.

Kaplička v Rejdicích „Na Bradle“

Kapliczka w Rejdicach „Na Bradle“

Zvonice v Haraticích, místní částí obce Plavy

Kapliczka w Haraticach, część gminy Plawy

BUDOWNICTWO LUDOWE

Podgórze Gór Izerskich jest skarbcem architektury ludowej. Budynki drewniane nie są co prawda dopełnione elementami ozdobnymi typowymi wewnątrz kraju, ale właśnie prostota, celowość i dostosowanie ich do warunków klimatycznych i ich usytuowanie w terenie robi z nich znaczący element krajoformujący. Szczyty chałup i drewniane partery są obite deskami i kryjácymi listwami, budynki mają małe okna, szereg z nich ma typowe mansardy po bokach do łatwiejszego przechowywania siana. Pierwotnie rozsiane budowlę znajdziemy w każdej miejscowości

regionu, do najbardziej znanych należą osady Jizerka lub Mariánská Hora. Przetrwalo i kilka przysłupowych domów, w których były chałupnicze szlifiernie szkła. Chałupnicza produkcja była w początkach industrializacji często jedynym źródłem utrzymania, dlatego przy dużej ilości chałup powstawały drobne budowle gniecenia szkła z typowym wysokim kominem i dachową wentylacją. Większość chałup i drobnych budowli służy obecnie jako obiekty rekreacyjne i przede wszystkim dzięki temu przetrwały do chwili obecnej i pomimo tego, że niektóre interwencje budowlane w nich nie są odpowiednie.

Meteorologická budka ve Smržovce

Budka meteorologiczna, Smržovka

ZAJÍMAVOSTI

Televize v Tanvaldě

S Tanvaldem je spojen také rozvoj televizní techniky. U bývalé firmy Palme - Stumpfe byly prováděny v průběhu 2. světové války nejrozdílnější pokusy s přenosem obrazu na dálku. Po válce v nich pokračovali čeští výzkumní pracovníci a v tehdejších Riedelových sklárnách byly vyráběny i první skleněné předchůdkyně televizních obrazovek. Praktické výsledky byly předváděny roku 1948, kdy se také podařilo zachytit první televizní signál z Prahy až na rozhledně Štěpánka.

CIEKAWOSTKI

Telewizja w Tanwaldzie

Z Tanvaldem jest złączony również rozwój techniki telewizyjnej. W byłej firmie Palme - Stumpfe były wykonywane podczas 2. wojny światowej najrozdílniejsze próby przenoszenia obrazu na odległość. Po wojnie kontynuowali to czescy pracownicy badawczy a w ówczes-

nych szklarniach Riedela były produkowane i pierwsze szklane poprzodniczki monitorów telewizyjnych. Praktyczne wyniki były prezentowane w 1948, kiedy to udało się otrzymać pierwszy sygnał telewizyjny z Prahy aż na punkcie widokowym Štěpánka.

Meteorologická budka ve Smržovce

Stojí mezi náměstím T. G. Masaryka a Lidickým náměstím na chodníku při hlavní silnici a na první pohled poznáte, proč se o ní mluví jako o „historické“.

Budka meteorologiczna w Smržovce

Stoi pomiędzy placem T. G. Masaryka i placem Lidickým na chodniku obok drogi głównej i na pierwszy rzut oka poznacie, dlaczego mówi się o niej jako o „historycznej“.

Jizerka – oblast tmavé oblohy

Tato nejvýše položená osada v severočeském kraji (obec Kořenov) byla v roce 1995 díky zajímavé skladbě dřevěných roubených a kamenných domů vyhlášena Památkovou rezervací lidové architektury. V rámci Mezinárodního roku astronomie 2009 byla Jizerka označena jako Oblast tmavé oblohy. Toto místo je poměrně slabě obydleno a zároveň dobře cloněno horskými hřebeny od světla obcí v Jizerských horách. Jizerka se tedy stala ideálním místem pro konání astronomických dnů, které zde organizuje Akademie věd ČR.

Jizerka – Obszar Ciemnego Nieba

Owa najwyższej położona miejscowość w kraju północnoczeskim (gmina Kořenov) została ogłoszona w roku 1995 dzięki ciekawemu złożeniu drewnianych przysłupowych i kamiennych domów Rezerwatem Zabytkowym Architektury Ludowej. W ramach Międzynarodowego Roku Astronomie 2009 oznaczona została Jizerka jako Obszar Ciemnego Nieba. Miejsce to jest stosunkowo mało zamieszkane a równocześnie dobrze chronione grzbietami

Areál harrachovských můstků

Areál skoczni, Harrachov

górkami od światła miejscowości w Górach Izerskich. Jizerka stała się więc idealnym miejscem do organizowania dni astronomicznych, które organizuje tu Akademia Nauk RCZ.

Skokanské můstky v Harrachově

V Harrachově jsou v současné době čtyři. Jsou opatřeny umělou hmotou, takže umožňují skoky i v letní sezóně. V roce 1980 byl postaven obří skokanský můstek a stal se jedním ze šesti „mamutů“ postavených ve světě. Umožňuje lety na lyžích do vzdálenosti více než dvě stě metrů. Díky zasněžování technickým sněhem pomocí sněhových děl mohou být v provozu i v letech chudých na přírodní sníh. Milovníci zimních sportů jistě potěší expozice Historie lyžování v Muzeu skla.

Skocznie narciarskie w Harrachovie

W Harrachovie znajdują się obecnie cztery. Są wyposażone w tworzywo sztuczne, umożliwiają więc skoki i w sezonie letnim. W roku 1980 została zbudowana olbrzymia skocznia narci-

arska i stała się jedną z sześciu „mamutów“ zbudowanych w świecie. Umożliwia loty na nartach do odległości ponad dwustu metrów. Dzięki technice zasněžowania za pomocą armat śnieżnych mogą być one wykorzystywane i w latach z małymi opadami śniegu naturalnego. Miłośników sportów zimowych na pewno pocieszy ekspozycja Historii Narciarstwa w Muzeum Sztła.

Hornické muzeum a prohlídková štola v Harrachově

V úrovni bývalého štolového patra bylo v březnu roku 2003 otevřeno Hornické muzeum a prohlídková štola. Jsou zde ukázky minerálů fluoritových ložisek, nástroje a pomůcky používané při těžbě, mapy a fotografie dokumentující práci na zdejší ložisku. Prohlídková štola je dlouhá zhruba kilometr, trasa vedená typickým prostředím rudného dolu je vysypána štěrkovou drtí a osvětlena. Průměrná roční teplota je zde 10-12° C.

*Hornické muzeum v Harrachově
Na snímku prohlídková štola*

Muzeum Górnictwa i Sztolnia Zwiedzania w Harrachowie

Na poziomie býlého pítetra sztolni otwarto w marcu roku 2003 Muzeum Górnictwa i Sztolnię Zwiedzania. Są tu pokazy minerałów łóżysek fluorytu, narzędzia i przyrządy wykorzystywane podczas eksploatacji, mapy i fotografie dokumentujące pracę na w tutejszych łóżykach. Sztolnia Zwiedzania ma długość około kilometra, trasa prowadzi typowym środowiskiem kopalni rudy, jest wysypana żwirkiem i jest oświetlona. Przeciętna temperatura roczna wynosi tu 10-12° C.

Minipivovar v Harrachově

Jak se vaří kvasnicové pivo v měděných várnách je možno vidět v minipivovaru, který se nachází v areálu sklárny Novosad. K jeho výrobě se používají tradiční přírodní suroviny, především slad a chmel. Mimořádně příznivé-

ho a zdraví blahodárného účinku je dosaženo i díky využití vlastní vody z více než 100 let staré horské studny. K pivovaru patří restaurace, kde můžete pivo ochutnat a dívat se při tom do sklářské hutě na výrobu nápojového skla.

Minibrowar w Harrachovie

Jak się waży piwo drożdżowe w miedzianych warzelniach można zobaczyć w minibrowarze, który znajduje się w areale Szklarni Novosad. Do jego produkcji wykorzystuje się tradycyjne surowce naturalne, przede wszystkim słód i chmiel. Wyjątkowo korzystny, sprzyjający zdrowiu i dobroczynny uczynek osiąga się też dzięki wykorzystywaniu własnej wody z ponad 100 letniej studni górskiej. Do browaru należy restauracja, gdzie możecie spróbować piwo i oglądać przy tym w szklarni produkcję szkła napojowego.

Muzeum Górnictwa, Harrachov

Minipivovar v harrachovské sklárně

Minibrowar w szklarni, Harrachov

Řopíky

Lehká opevnění měla zabezpečovat téměř 1000 km dlouhou hranici s Polskem. Jako důkaz připravované obrany české země, která skončila dříve, než mohla vůbec začít, jich několik stojí i na Tanvaldsku. Podle zkratky ŘOP – Ředitelství opevňovacích prací, se jim říká řopíky. Najdeme je v prostoru mezi Václavíkovou Studánkou a Štěpánkou. Jejich stavba byla zahájena v červenci 1937, dokončena a částečně vybavena zbraněmi byla v září 1938. O některé z nich se starají místní členové Klubu vojenské historie a jsou upraveny do původního stavu, včetně maskovacího nátěru. Pro ty, které řopíky zajímají, se několikrát do roka pořádá tzv. Šmajdání za historií opevnění z let 1937-38. Termíny jsou vždy včas zveřejňovány na www.tanvaldsko.info

Řopíky/Rzopiki

Lekkie obwarowanie miało zabezpieczać prawie 1000 km długą granicę z Polską. Jako

dowód przygotowywanej obrony terytorium czeskiego, które zakończono wcześniej, zanim je w ogóle zdążono wykorzystywać, kilka z nich stoi i na Ziemi Tanwaldskiej. Na podstawie skrótu ŘOP – Ředitelství opevňovacích prací/Dyrekcja Czynności Obwarowania, nazywa się je „rzopiki”. Znajdziemy je na przestrzeni pomiędzy Václavíkovou Studánkou/Źródełkiem Václavíka i Štěpánką/Szczepanką. Ich budowę rozpoczęto w lipcu 1937, dokończono je i częściowo wyposażono bronią we wrześniu 1938.

O niektóre z nich starają się członkowie Klubu Historii Wojskowej i są doprowadzone do stanu pierwotnego, włącznie maskującego malowania. Dla tych, których interesują „rzopiki”, organizowane jest kilka razy w roku tzw. Wędrowanie za Historią Obwarowania z Lat 1937-38. Terminy są zawczasu publikowane na www.tanvaldsko.info

„Řopík“ při cestě z Polubného na Jizerku

Řopík między Polubnym i Jizerką

Ukázka z rekonstrukce bojů ve 2. světové válce

Pokaz rekonstrukcji bojów 2. wojny

Muzeum obrněné techniky ve Smržovce

Muzeum je orientováno na obrněnou pásovou techniku a protiletadlové dělostřelectvo a vlastní největší sbírku tohoto typu v ČR. Prohlídka expozice je včetně odborného výkladu, po předběžném telefonickém objednání je možné svést se v tanku (za poplatek).

Muzeum Techniki Pancernej w Smržovce

Muzeum orientuje się na pancerną technikę pasową i przeciw samolotowe armaty i posiada największe ilości eksponatów tego rodzaju w RCZ. Zwiedzanie ekspozycji jest wyłącznie wykładem specjalistycznym a po wcześniejszym uzgodnieniu można się przejechać czołgiem (odpłatnie).

MUZEA – UMÍSTĚNÍ, OTEVÍRACÍ DOBA A KONTAKTY

Muzeum místní historie ve Smržovce

v prostorách Záměcku,
náměstí T.G.Masaryka 600

Otevřeno: Středa 9-11 hod a 13-16 hod

So a Ne 10-12 hod a 13-16 hod

Po dohodě je možné výstavní síň i muzeum navštívit po celou pracovní dobu kulturního střediska, tel.: 483 369 325.

Muzeum místní historie Desné

V Rielově vile, tel.: 483 383 019

Otevřeno: Úterý 10-16 hod

Čtvrtek 10-17.30 hod

Sobota - letní čas 14-17 hod

- zimní čas 13-16 hod

Po dohodě je možné navštívit muzeum i mimo uvedenou dobu.

Muzeum Jizerských hor na Jizerce

Osada Jizerka, stará škola, tel.: 482 771 676

Otevřeno: květen – říjen

So-Ne 9-16 hod

Muzeum skla v Harrachově

Sklárna Novosad a syn, Nový svět 98, tel.: 481 528 141, fax: 481 528 148

Otevřeno: Po-Ne 9-17 hod

exkurze ve sklárně: Po-Pá 8-15 hod

Součástí exkurze je i návštěva Minipivovaru.

Muzeum hornictví a prohlídková štol a v Harrachově

Naproti centrálnímu parkovišti za autobusovým nádražím, tel.: 602 603 739

e-mail: adost@adost-harrachov.cz,

www.adost-harrachov.cz

Otevřeno: Út-ne 10-18 hod,

o letních prázdninách i v pondělí

MUZEUM – UMIESZCZENIE, GODZINY OTWARCIA I KONTAKTY

Muzeum Historii Miejscowej w Smržovce

w pomieszczeniach Zameczku,
plac T.G.Masaryka 600

Otwarte: środa w godz. 9-11 a 13-16

Soi Ne w godz. 10-12 a 13-16

Po uzgodnieniu można sale ceremonialną i muzeum odwiedzać przez cały czas godzin otwarcia Ośrodka Kultury, tel.: 483 369 325.

Muzeum Historii Miejscowej w Desnej

W Willi Riedla, tel.: 483 383 019

Otwarte: Wtorek 10-16

Czwartek 10-17.30

Sobota czas letni godz. 14-17

czas zimowy godz. 13-16

Po uzgodnieniu można zwiedzić muzeum i poza wymienionymi dniami.

Muzeum Gór Izerskich w Jizerce

Osada Jizerka, stara szkoła, tel.: 482 771 676

Otwarte: maj – październik

So-Nie w godz. 9-16

Muzeum Szkl a v Harrachovie

Szklarnia Novosad i Syn, Nový Svět 98, tel.: 481 528 141, fax: 481 528 148

Otwarte: Po-Nie w godz. 9-17

zwiedzanie w szklarni: Po-Pią. w godz. 8-15

Zwiedzanie dotyczy i Minibrowaru.

Muzeum Górnictwa i Sztolnia Wycieczkowa w Harrachovie

Naprzeciwko parkingu centralnego za dworcem autobusowym, tel.: 602 603 739

e-mail: adost@adost-harrachov.cz

www.adost-harrachov.cz

Otwarte: Wt – Niedz w godz. 10-18,

podczas wakacji letnich i w poniedziałek

Muzeum Šindelka v Harrachově

Harrachov 269 (u autobusového nádraží)
tel.: 481 528 310, e-mail: sindelka@knap.cz,
www.knap.cz
Otevřeno: denně 9-12 a 13-17 hod

Muzeum obrněné techniky ve Smržovce

Ulice Jana Švermy na rozhraní Smržovky
a Lučan (u benzinové pumpy),
tel.: 602 370 575
e-mail: tankysmrzovka@seznam.cz
Otevřeno:
červenec a srpen Út-Pá 10-17 hod
So a Ne 9-18 hod
Ostatní měsíce mimo prosinec a leden,
So a Ne 10-16 hod

Muzeum výroby hraček v Jiřetíně pod Bukovou

Jiřetín pod Bukovou 6, 468 43 Albrechtice
v Jizerských horách
Exkurze probíhají ve všední dny v časech
8-10 a 12-13 hod
po předchozí domluvě na tel. 483 356 322
nebo na e-mailu exkurze@detoa.cz .

Vila Schowanek

Jiřetín pod Bukovou 73, tel: 483 381 687,
www.jiretinpb.cz, jiretinpb@jiretinpb.cz
Otevřeno v sobotu 9-15 hod
po-pá 8-16 hod pro předem objednané

Muzeum místní historie Josefův Důl

Josefův Důl 210, tel: 483 381 110, 483 381 096,
www.josefuvdul.cz
Otevřeno ve čtvrtek a sobotu 10-12 a 14-17
hodin, v případě zájmu min. 10 osob možno
objednat prohlídku muzea na OÚ také na tel.
602 656 878.

Muzeum ozubnicové dráhy v Kořenově

V budově bývalé železniční stanice Kořenov,
tel. 724 820 126.

Muzeum Šindelka w Harrachovie

Harrachov 269 (obok dworca autobusowego)
tel.: 481 528 310, e-mail: sindelka@knap.cz,
www.knap.cz
Otwarte: codziennie w godz. 9-12 i 13-17

Muzeum Techniki Pancernej w Smržovce

Ulica Jana Švermy na pograniczu Smržovki
i Lučan (obok stacji benzynowej),
tel.: 602 370 575
e-mail: tankysmrzovka@seznam.cz
Otwarte:
lipiec i sierpień Wt – Pią w godz. 10-17
So i Nie w godz. 9-18
Pozostałe miesiące oprócz grudnia i stycznia,
So i Nie w godz. 10-16

Muzeum Produkcji Zabawek w Jiřetini pod Bukovou

Jiřetín pod Bukovou 6, 468 43 Albrechtice
v Jizerských horách
Zwiedzanie odbywa się w dni powszechnie
w godzinach 8-10 i 12-13
po wcześniejszym uzgodnieniu pod nr tel.
483 356 322 lub e-mail exkurze@detoa.cz .

Willa Schowanek

Jiřetín pod Bukovou 73, tel: 483 381 687,
www.jiretinpb.cz, jiretinpb@jiretinpb.cz
Otwarta w sobotę w godzinach 9-15
Po-Pią w godz. 8-16 po wcześniejszym za-
mówieniu

Muzeum Historii Miejscowej Josefův Důl

Josefův Důl 210, tel: 483 381 110, 483 381 096,
www.josefuvdul.cz
Otwarte w czwartek i w sobotę w godzinach
10-12 i 14-17, w razie zainteresowania min.
10 osób można zamówić zwiedzanie Muzeum
w UM również pod nr tel. 602 656 878.

Muzeum Kolei Zębatej w Kořenovie

W budynku byłej stacji kolejowej Kořenov, tel.
724 820 126.

Železniční společnost Tanvald, o.p.s.,

Krkonošská 256, 468 41 Tanvald.
Letní provoz:
poslední květnový víkend – poslední
víkend v září - denně 9-17 hod
Zimní provoz:
poslední prosincový týden (po Vánocích)
poslední březnový víkend – denně 10-16 hod.
Informace o termínech nostalgických jízď
můžete získat na internetu www.zubacka.cz,
info@zubacka.cz nebo v Infocentru Tanvald.

INFORMAČNÍ STŘEDISKA

Infocentrum Tanvald – tel. 483 369 670
e-mail: infocentrum@tanvald.cz
Infocentrum Smržovka – tel. 483 382 286
e-mail: info.smrzovka@seznam.cz
Riedlova vila Desná – tel. 483 383 019
e-mail: desenske.noviny@seznam.cz
Infocentrum Josefův Důl – 483 381 110
e-mail: infocentrum@josefuvdul.cz
Infocentrum Kořenov - tel. 725 805 266
e-mail : ic@jizerkyprovas.cz
www.jizerkyprovas.cz

Infocentra v Harrachově

TIC Harrachov - Centrum 150,
tel. 481 529 600, e-mail: tic@harr.cz

Informační centrum

Správy KRNAP Harrachov,
tel/fax: 481 529 188
e-mail: icharrachov@knap.cz

Železniční společnost Tanvald, o.p.s.,

Krkonošská 256, 468 41 Tanvald.
Eksploatacja letnia:
ostatni weekend w maju – ostatni weekend
we wrześniu - codziennie w godzinach 9-17
Eksploatacja zimowa:
ostatni grudniowy tydzień (po Bożym Narod-
zeniu) ostatni weekend marcowy – dziennie
w godzinach 10-16
Informacje o terminach „jazdy nostalgicz-
nych” można uzyskać na internecie
www.zubacka.cz, info@zubacka.cz
lub w Infocentrum Tanvald

OŚRODKI INFORMACYJNE

Infocentrum Tanvald – tel. 483 369 670
e-mail: infocentrum@tanvald.cz
Infocentrum Smržovka – tel. 483 382 286
e-mail: info.smrzovka@seznam.cz
Willa Riedla Desná – tel. 483 383 019
e-mail: desenske.noviny@seznam.cz
Infocentrum Josefův Důl – 483 381 110
e-mail: infocentrum@josefuvdul.cz
Infocentrum Kořenov - tel. 725 805 266
e-mail : ic@jizerkyprovas.cz
www.jizerkyprovas.cz

Infocentra w Harrachovie

TIC Harrachov - Centrum 150,
tel. 481 529 600, e-mail: tic@harr.cz

Centrum Informacyjnej Administracji

KRNAP Harrachov,
tel/fax: 481 529 188
e-mail: icharrachov@knap.cz

Prameny:

M. Řeháček
Jizerské hory, turistický průvodce

Josef a Jana Scheybalovi
Krajem skla a bižuterie

Kolektiv – Industriál Libereckého kraje

Helena Sobková – Naše Desná

Informační materiály obcí mikroregionu

Článek J. Kuny

Žródła:

M. Řeháček
Góry Izerskie, przewodnik turystyczny

Josef a Jana Scheybalowie
Krajem szkła i biżuterii

Kolektyw - Industrial Kraju Libereckiego

Helena Sobková – Nasza Desná

Materiały Informacyjne Gmin Mikroregionu

Artykuł J. Kuny

Vydal Svazek obcí Mikroregion Tanvaldsko
Palackého 359
468 41 Tanvald
www.tanvaldsko.info
e-mail: rozvoj.tanvaldska@seznam.cz

Wydał Związek Gmin Mikroregion
Ziemi Tanvaldskiej
Palackého 359
468 41 Tanvald
www.tanvaldsko.info
e-mail: rozvoj.tanvaldska@seznam.cz

Text:

Libuše Novotná

Fotografie:

Bohumil Jakoubě, David Jakoubě, František Mrva, Pavel Šturm, Ivo Zapletalík
Vydalo Nakladatelství Jakoubě © 2011

ISBN 978-80-903924-3-4

Albrechtice v Jizerských horách
www.albrechtice-jh.cz

Desná
www.mesto-desna.cz

Harrachov
www.harrachov.cz

Jiřetín pod Bukovou
www.jiretinpb.cz

Josefův Důl
www.josefuvdul.cz

Kořenov
www.korenov.cz

Plavy
www.plavy.cz

Smržovka
www.smrzovka.cz

Tanvald
www.tanvald.cz

Velké Hamry
www.velkehamry.cz

Zlatá Olešnice
www.zlata-olesnice.cz

CZ PL Cíl 3 / Cel 3
2007. 2013

Tento projekt je spolufinancován
z Evropského fondu pro regionální rozvoj
prostřednictvím Euroregionu Nisa.

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKACZAMY GRANICE

